

„Vedecký konsenzus“ sa vo vede používa na odmietnutie, nie prijatie hypotézy. Inak by sme žili v stredoveku.

Nassim Nicholas Taleb

Obsah

Fico by mal vyjednávať s nezamestnanými
str. 2

Čo chcú Slováci od školstva?
Každý niečo iné!
str. 3

Ako povinné gastrokarty zhoršujú stravovanie
str. 4

Klesajúci dopyt spôsobuje kognitívnu disonanciu
str. 4

Ženy, deodoranty a preferencie
str. 5

Minimálna mzda robí ekonomom problémy
str. 6

Rómski podnájomníci a ekonómia
str. 7

Prešla by RTVS testom crowdfundingu?
str. 8

Vyhadzovač
str. 8

Grécke dôchodky
str. 10

Editorial

Richard Ďurana

Prichádza čas slnka, vody a dovolení, na ktoré si mnohí z vás berú krátke oddychové čítanie. Market Finesse je vhodný kandidát aj do vašej cestovnej tašky! Stačí len recyklované elektróny preniesť na mŕtve stromy. Ale môžete si zobrať aj ďalšie čítanie z našej **fyzickej knižnice** – vašej pozornosti iste neuniklo, že sme pred mesiacom spustili nový katalógačný systém na vypožičiavanie kníh z našej knižnice, kde máme už viac ako 600 kvalitných titulov. Teší nás, že o knihy je záujem, knihy sa majú čítať. Rezervujte si svoju knihu na dovolenku ešte dnes na stránke <https://iness.librarika.com/>.

Do rodiny nášho portálu Cena štátu pribudla ďalšia krajina – Rakúsko. Naša partnerská organizácia Austrian Economics Center pripravila rakúsku mutáciu s názvom *Der Preis des Staates*, ktorú si môžete pozrieť na stránke www.staatskosten.at. Iste zaujme najmä stovky rodín, ktoré sa z hlavného mesta presťahovali do satelitov za neďalekými hranicami a ktoré môžu porovnávať nielen čísla, ale aj kvalitu štátom poskytovaných služieb. Stránku Cena štátu tak už majú v 8 krajinách!

Pred pár týždňami skončila kampaň **Zlé peniaze** na crowdfundingovej stránke Startovač.cz, za účelom vyzbierania zdrojov na krajšie vydanie rovnomennej knihy kolegu Juraja Karpiša. Číslo nás prekvapilo a potešilo zároveň: vydanie knihy podporilo 341 ľudí a celkovo knihu podporili sumou viac ako 9000 eur! Kniha bude k dispozícii koncom leta, a tí, ktorí si ju nestihli predplatiť na Startovači, tak môžu urobiť za zvýhodnenú cenu priamo na webe ZlePeniaze.eu. Na túto tému tiež Juraj diskutoval 18. júna v reinkarnovanej relácii **Pod lampou**. O kríze, tlačení peňazí a zdravom rozume v štúdiu polemizoval s viceguvernérmi NBS Jánom Tóthom a ČNB Mojmirom Hamplom.

Pred týždňom INESS s 19 ďalšími mimovládkami krútil rúčkami na 3. ročníku **Majstrovstiev slovenských MNO v stolnom futbale**. Vyhrali sme najviac zápasov a získali sme Cenu sympatie! Podujatie zorganizoval LEAF, všetci zúčastnení vytvorili výbornú atmosféru, v ktorej sa ako vždy aj trochu pracovalo. Na turnaj sme sa pripravovali do (doslova!) poslednej sekundy, ako uvidíte na **kratučkom videu** uvedenom v *Linku mesiaca* na konci Market Finesse.

V júni sme pre vás pripravili druhý **INESS podcast** – tento raz s profesorom Enricom Colombattom z talianskej Universitá degli Studi di Torino. Nezaбудnite si ho ešte pred odchodom na dovolenku vypočuť/stiahnuť tu: <http://iness.sk/audio/>.

Ako každé leto, aj počas tohto bude INESS organizovať niekoľko zaujímavých podujatí. Už dnes si rezervujte dátum 31. júl 2015. V tento deň v spolupráci s americkou The Foundation for Educational Choice usporiadame v poradí už šiesty **Friedman Legacy Day**, na ktorom o tomto predstaviteľovi chicagskej ekonomickej školy a jeho intelektuálnom odkaze bude rozprávať ten najpovolanější – **Dr. Petr Bartoň**, ktorý dlhé roky pôsobil práve na Friedmanovej University of Chicago.

Začiatkom augusta INESS usporiada aj tradičnú výročnú prednášku **Dr. Seana Gabbu** z britskej The Libertarian Alliance, ktorej téma bude nanajvýš aktuálna – imigrácia. Zostaňte naladení!

Prajem vám príjemné letné čítanie a ešte krajšie leto,

Richard Ďurana

Kto uživí Husákové deti?

Radovan Ďurana

Väčšina z tých, ktorí tento rok dosiahnu dôchodkový vek, sa narodila do sveta, v ktorom bola tečúca voda luxusom a teplá voda v kohútiku raritou. V tom roku zomrel Stalin, mäso na tanieri bolo sviatkom, a na vysokej škole študovalo len pár percent obyvateľov. Za 62 rokov sa však svet okolo nás zásadne zmenil a to nielen zmenou režimu. Ako to súvisí s dôchodkovým systémom?

60 rokov je totiž priemerná doba, počas ktorej je človek klientom dôchodkového systému. 40 rokov do neho prispieva, financuje ho a zhruba 20 rokov z neho poberá dávky. Je to zrejme najdlhší kontrakt, do ktorého vstupujeme. Uplynulých 60 rokov bolo z

ekonomického pohľadu nesmierne dynamických. Prestalo sa pracovať v sobotu, zamestnancom narástla dovolenka a dôchodcovia ešte nikdy nepoberali tak vysoké dôchodky a tak dlho, ako dnes.

Akých bude nasledujúcich 60 rokov?

Podarí sa zachovať súčasný štandard dôchodkových dávok a zvyšovať bohatstvo spoločnosti? Zložitá otázka. Zapeklitosť dôchodkového systému spočíva v tom, že tých 20 rokov poberania dôchodku je až na konci. A na konci obdobia je presnosť predpovede najnižšia. Istoty sú politickým heslom, v reálnom svete sú len dve. Svet okolo nás sa permanentne mení a každý z nás starne.

Jednoduchá poučka vraví, že čím viac neistoty, tým šikovnejšie treba zabezpečenie na dôchodok plánovať.

Stávka na jednu kartu

Dalo by sa povedať, že súčasní dôchodcovia vložili vajíčka do jedného košíka. Centrálne plánovaná ekonomika negatívne ovplyvnila to, čo zvykneme nazývať sedliacky rozum. Fráza „štát sa o mňa postará“ sa dobre počúvala počas pracovného života, ale dôchodca s dôchodkom 250 eur si dnes myslí niečo iné. Výsledkom ale je, že 80 % - 90 % príjmov dôchodcovských domácností spočíva práve v dôchodku zo Sociálnej poisťovne. Zvyšné príjmy si musia zarobiť. Oplatí sa ale táto stavka na jednu kartu aj súčasným pracujúcim? Je dobre si pripomenúť, za akých okolností sú dnes štátne dôchodky vyplácané.

V zákone sa píše, že na starobné dôchodkové poistenie pracujúci odvádzajú 18 % hrubej mzdy. Aby to stačilo, dôchodcov by ale muselo byť o tretinu menej. V skutočnosti odvody dosahujú takmer 26 %. Dnes sa platia z 5-násobku priemernej mzdy (boli časy, keď len z trojnásobku) a odvody do II. piliera boli skresané o viac ako polovicu. Na zabezpečenie výplaty dôchodkov teda odvody pracujúcich nestačia. Aby Sociálna poisťovňa vyplatila sľúbené, musí dostávať dotáciu zo štátneho rozpočtu v hodnote 400 miliónov eur. Keď túto sumu prepočítame do

sadzieb odvodov, dostaneme sa na hodnotu 28 % hrubej mzdy. Päťtinu odmeny za prácu (mzdových nákladov) dáva zamestnanec do dôchodkového systému.

Časovaná bomba

Je to tak vysoké číslo, lebo paradoxne, na Slovensku dnes nie sú dôchodky nízke. Nie v porovnaní s tými nemeckými, to by sme porovnávali hrušky s jablkami, ale napríklad s českými. Priemerný dôchodok na Slovensku dosahuje vyšší podiel priemernej mzdy, ako je to za riekou Moravou. Inak povedané, dôchodcovia dostávajú väčšiu časť z toho, čo dokážu pracujúci zarobiť a teda odvieť na odvody. Ak do takéhoto nastavenia vstúpi starnutie obyvateľstva, z dôchodkového systému sa stane časovaná bomba.

Kvôli tomu boli prijaté opatrenia, ktoré majú spomaliť rast výdavkov na dôchodok. Začne

sa zvyšovať vek odchodu do dôchodku, aby nerástla doba, počas ktorej dôchodca poberá dôchodok. Valorizácia dôchodkov sa zmenila na inflačnú, aby priznané dôchodky rástli pomalšie, ale zachovali kúpnu silu dôchodcov. V praxi napríklad toto opatrenie znamená, že v poslednom roku na dôchodku bude mať dôchodca odhadom o 11% nižší dôchodok, akoby mal „po starom“. Pracujúci s vyššími príjmami budú dostávať nižšie dôchodky, vzhľadom na príjem z ktorého platia odvody, ako doteraz.

Kto uživí „Husákové deti“?

Všetky tieto opatrenia majú za cieľ jedno – zachovať udržateľnosť dôchodkového systému, upraviť ho tak, aby dnes rodiace sa deti boli schopné zaplatiť dostatok odvodov, keď na dôchodok odídu ich rodičia, takzvané Husákové deti. Hoci tieto opatrenia pomohli, neboli dostatočné. Dlhodobé projekcie stále ukazujú priebežný dôchodkový systém v strate. Ďalšie vlády sa budú musieť rozhodnúť, či škrtnú iné výdavky alebo znížia vyplácané dôchodky. Nejde pri tom o fazuľky. Dodatočná strata má hodnotu jedného ministerstva obrany, alebo celkových výdavkov na základné a stredné školstvo. Ak sa pozrieme na to, ako súčasné vlády vedia škrtiť, tak nás čaká skôr obmedzovanie výdavkov na dôchodky.

sme.sk, 2.4.2015

Fico by mal vyjednávať s nezamestnanými

Róbert Chovanculiak

Behaviorálni ekonómovia vo svojom výskume ukázali, akú dôležitú úlohu hrá rámcovanie problému v úsudkoch ľudí (tzv. framing effect). Aj takí profesionáli, akými by mali byť lekári, nie sú schopní sa rozhodnúť konzistentne, keď čelia logicky ekvivalentným, ale rôzne rámcovaným problémom. Na lekárskej fakulte Harvardskej univerzity sa pýtali budúcich lekárov, či by na základe dostupných dát odporúčili liečiť rakovinu pľúc operáciou alebo ožarovaním. Štatistiku, ktorú dostali, jasne favorizovala operácia; hoci v krátkom období po nej existovala nezanebateľná pravdepodobnosť úmrtia. Lekári rozdelení do dvoch skupín sa mali rozhodnúť na základe dvoch logicky ekvivalentných zadanií:

1) Miera prežitia prvého mesiaca po operácii činí 90 %.

2) V prvom mesiaci po operácii existuje 10% úmrtnosť.

Už asi tušíte, ako dopadli výsledky experimentu: operácia bola obľúbeným riešením v prvom rámci (84 % lekárov ju zvolilo) a oveľa menej obľúbenou v druhom (50 % lekárov zvolilo ožarovanie). (Ne)správne rámcovanie tak môže ovplyvniť, aká liečba vám bude odporučená lekárom.

Rovnako závažný je však vplyv efektu rám-

covania aj vo verejnej politike. Každoročný rituál zvyšovania minimálnej mzdy je vhodným príkladom. Kľúčoví hráči v mediálnom priestore – televízia, rádio, noviny, ale aj vláda – prakticky bez výnimky rámcujú otázku minimálnej mzdy ako akýsi konflikt medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Za tých prvých sa k problému najčastejšie vyjadrujú rôzne združenia zamestnávateľov a podnikateľov a tie sa sťažujú na rastúce náklady a stratu konkurencieschopnosti. Za tých druhých sú najčastejšími hovorcami odbory, ktoré požadujú navýšenie miezd a sťažujú sa na ťažké ekonomické podmienky slovenských zamestnancov a ich nízky životný štandard. Teda problém je vo všeobecnosti rámcovaný ako konflikt záujmov medzi dvoma skupinami a vy, ako diváci, si môžete vybrať, či sympatizujete viacej so zamestnancami, alebo

zamestnávateľmi. Každoročný nárast minimálnej mzdy je potom akýsi indikátor nálady v spoločnosti, ktorá neprekvapivo drží viacej so zamestnancami.

Toto je však veľmi nešťastné rámcovanie problému. Skutočný problém minimálnej mzdy dopadá na úplne inú skupinu ľudí, ktorých neuvidíte v novinách, ani v televízii a už vôbec nie v na rokovaníach vlády, kde sa stretávajú všetky vyššie vymenované záujmové skupiny. Sú nimi nezamestnaní. Skutočný „konflikt“, na ktorý ekonómovia po celom svete neprestajne poukazujú a ktorý je ich hlavným argumentom proti minimálnej mzde, nie je nejaký „redistribučný problém“ medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Oni nevedia, kto si „zaslúži“ viac a kto menej. Ekonómovia po celom svete upriamujú pozornosť na dopad minimálnej mzdy na nezamestnaných, ktorých spravidla nikto nikde nezastupuje. Nikto pri reportáži o zvyšovaní minimálnej mzdy nenavštívi dedinku Horná Vladiča na východe Slovenska a nevyspovedá miestneho dlhodobo nezamestnaného Fera, ktorý si nemôže nájsť prácu kvôli tomu, že nedokáže vyprodukovať hodnotu 475,76 eur mesačne (superhrubá mzda) pre miestneho potenciálneho zamestnávateľa.

Preto je potrebné zmeniť rámcovanie celého problému okolo minimálnej mzdy. Minimál-

na mzda je v prvom rade de facto zákaz pracovať pre nízko-produktívnych, mladých, nekvalifikovaných, dlhodobo nezamestnaných a ľudí z marginalizovaných skupín, predovšetkým z východného Slovenska, kde ekonomika nedosahuje západné hodnoty. V druhom rade, skutočnými stranami „konfliktu“ nie sú zamestnávateľi a zamestnanci, ale

zamestnaní a nezamestnaní. Pričom sú to tí druhí, na ktorých dopadá najväčšia ťarcha minimálnej mzdy a pritom nie sú zastúpení na rokovaní vlády ani v médiach. A po tretie je si potrebné uvedomiť, že skutočnou minimálnou mzdou v hospodárstve s legislatívou zakazujúcou pracovať pod určitú mzdu je jediná veľká nula. Tú sú nútení poberať tí,

ktorých zákon vylúči z trhu práce. Hodnotenie prínosov a nákladov verejnej politiky minimálnej mzdy by bolo objektívnejšie, ak by sa podarilo v týchto troch oblastiach zmeniť rámce slovenskej diskusie o jej zvyšovaní.

Denník N, 22.5.2015

Porovnanie

Prázdné strategické letisko

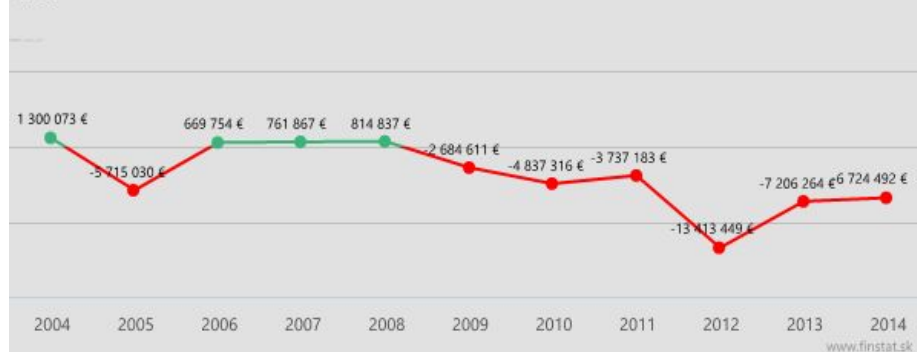
Slovensko bude mať najkratšiu leteckú linku na svete! Tak zneli titulky novín, keď letecká spoločnosť Niki ohlásila príchod na bratislavské letisko a s ním aj linku Bratislava-Viedeň. Pár mesiacov neskôr a bublina spľasla, Niki z Bratislavy lietať nebude.

Za posledné roky tak alebo nad dunajskou metropolou významnejšie rozčeril len FlyDubai, ktorá cez Dubai aspoň trochu otvorila Slovensko iným kontinentom. Možnosť letieť z Bratislavy na dve letiská v Bangladéši poteší dobrodruhov, no tie tri lety týždenne s využitím letiska žiadne zázraky nespraví.

V roku 2014 bratislavské letisko prepravilo 1,36 milióna pasažierov, a na miesto plánovaného 1,4% nárastu zaznamenalo 1,3% pokles pasažierov oproti roku 2013. Odbavilo tak o takmer milión cestujúcich menej, ako v roku 2008! Linkových letov bolo 875 322, z toho sa o 811 000 cestujúcich (60% celkového počtu) postaral Ryanair. V nákladovej preprave zase DHL priväža na letisko 97% celkového objemu. Koncentrácia na jedného zákazníka je riziková, letisko má pritom len 36% pravidelných letov, cca 23% tvoria dovolenkové lety, zvyšok sú nepravidelné lety (rok 2013).

Nie každé letisko môže byť svetovým hubom a cestovania chtivých obsluži pohodlne dostupné letisko vo Schwechate, prípadne lacnejšia Budapešť. V podstate nie je prečo smútiť – až na to, že vláda koncom minulej dekády miesto výhodnej privatizácie zvýšila

Zisk

za 70 miliónov eur z verejných peňazí kapacitu na 5 miliónov pasažierov ročne.

Štátne letisko je pritom aj v roku 2014, šiesty rok po sebe, v strate.

Samotné letisko sa snaží presvedčiť verejnosť o zlepšenom a ziskovom hospodárení. Je pravda, že pridaná hodnota letiska stačí na pokrytie mzdových nákladov a úrokov. A mzdové náklady sú nižšie ako pred rokom. Ale letisko si nezarobí na financovanie megalomanskej investície. Odpisy sú totižto takmer vo výške pridanej hodnoty. Podnik síce vystačí s generovaným cash flow, a postupne spláca viac ako 50 mil. eur úverov, ale netvorí dostatočné hotovostné toky a hlavne zdroje na budúcu obnovu majetku. Kvôli nedostatočnej likvidite muselo letisko žiadať banky o neuplatnenie penalizácií. Vďaka vysokým odpisom končí štátny podnik nakoniec v strate 7 mil. eur a kumulovaná strata tak z imania odhryzla už 37 mil.

eur. A to letisko nefinancuje svoju činnosť v plnom rozsahu, napríklad Zabezpečenie bezpečnostnej ochrany letiska je financované so štátnych dotácií vo výške 3,5 mil. eur* a na investície ďalších 0,5 mil. eur. Letisko bez cestujúcich nemôže byť zdravou firmou. Na dividendy z letiska si bude musieť štátny rozpočet pár rokov počkať.

Investície do infraštruktúry sú mimoriadne populárnym základom politikov naprieč Európou. Fakt, že využitie 5 miliónovej kapacity je v nedohľadne opäť potvrdzuje, že plánovači politických investícií bez kontaktu s trhom majú odhad budúcnosti horší ako veštica Teodora na audiotexte za 3 eur/min.

*Z výročnej správy nie je jasné, či ide o dotáciu len na lety mimo schengenský priestor, alebo je to dotácia na celkové zabezpečenie letiska, na ktoré by si letisko prirodzene malo samo zarobiť.

Čo chcú Slováci od školstva? Každý niečo iné!

Róbert Chovanculiak

Pred niekoľkými týždňami uskutočnila Agentúra TNS Slovakia reprezentatívny prieskum verejnej mienky na tému vzdelávanie. Objednávateľom bola kampaň Chceme vedieť viac o vzdelávaní na Slovensku, ktorá sa – ako je už podľa názvu zrejme – snaží získať informácie o slovenskom školstve.

Výsledky sa dajú zhrnúť hokejovo: sklamaní ale neprekvapili. Len 8 % opýtaných je presvedčených, že slovenské školstvo sa vyvíja dobrým smerom a 3/4 nebadá žiadne zlepšenie alebo dokonca sú presvedčení, že sa zhoršujú ukazovatele ako: kvalita učiteľov, vzdelávacie výsledky žiakov a spolupráca učiteľov s rodičmi. Naopak pozitívnu zmenu

podľa opýtaných badať na atmosfére v škole (pravdepodobne za tým bude pokles fyzických trestov).

Okrem tohto pomerne negatívneho hodnotenia slovenského školstva Slováckmi, ktoré

musel očakávať aj nenapraviteľný optimista, je výsledok prieskumu zaujímavý aj niečím iným. Pri odpovedi na otázku, aké sú charakteristiky ideálnej školy, najväčšia časť respondentov (40 %) odpovedala, že „taká škola, ktorá vzdeláva deti z rôznych prostredí a s rozmanitými záujmami.“, následne 28 % považovalo za dôležité, či škola využíva alternatívne metódy vzdelávania, 24 % by si prialo školu, ktorá zohľadňuje jedinečnosť ich dieťaťa a 7 % si prialo úzko špecializovanú školu podľa vlastných priání. Okrem toho dôležitým faktorom bola aj vzdialenosť školy od bydliska (30 %). Z týchto výsledkov pomerne jednoznačne vyplýva, že obyvatelia

SR majú pomerne rôznorodé požiadavky na podobu vzdelávania.

Rôznorodosť je však presne tá vlastnosť, ktorú im nemôže poskytnúť vzdelávanie riadené z centra – ministerstva školstva. Ak existuje v systéme osoba, ktorá má zodpovednosť za vytváranie všeobecne platných osnov pre učiteľov a žiakov a ak niekto hromadne testuje ich výsledky a schopnosti na základe jednotných kritérií, nemôžeme

očakávať, že vznikne tá rôznorodosť, ktorú vidíme na požiadavkách rodičov. Za takýchto podmienok učiteľa a ľudia zodpovední za výuku nikdy nezačnú experimentovať. To je však presne to, čo systém potrebuje – inštitucionalizované experimentovanie so spôsobmi vzdelávania a spätná väzba vo forme slobodnej voľby rodičov a žiakov o tom, ktorú školu navštevovať. Ak samozrejme nechceme, aby hlavnú inováciu v školstve za

posledných 200 rokov – prechod od čiernej tabule a bielej kriedy k bielej tabuli a čiernej fixke – nasledovala len ďalšia povrchná inovácia v podobe interaktívnych dataprojektov a tabletov.

iness.sk, 28.5.2015

Ako povinné gastrokarty zhoršujú stravovanie

Martin Vlachynský

Parlament zmietol zo stola zrušenie gastrolistkov. Proti boli vládni poslanci, vrátane známych internetových bojovníkov proti korporáciám a za práva robotníkov. Gastrofirmy môžu byť spokojné, aj naďalej budú mať svojich pár eur z výplat zamestnancov istých.

Ako gastrolistky ujedajú zamestnancom z obeda sme popísali v nedávnej analýze. Argumenty v prospech povinných gastrolistkov sa ich zástancami hľadajú veľmi ťažko. Väčšinou sa diskusia točí okolo toho, či sú zamestnanci svojprávne bytosti, alebo by bez gastrolistkov celú výplatu vymenili za alkohol či automaty a po pár týždňoch pošli hladom.

V skutočnosti však práve gastrolistky zhoršujú stravovacie možnosti zamestnancov. V niektorých prípadoch dokonca zásadne. Rozširujúcim sa trendom je totiž zavádzanie gastrokariet – špeciálnych platobných kariet, ktorými je možné platiť len za jedlo.

Problém je v tom, že tieto karty neakceptuje značná časť reštaurácií a dokonca aj super/hypermarketov (vrátane Tesca). Niektoré gastrofirmy za dodatočný poplatok ešte umožnili zamestnancovi požiadať o zmenu kreditu na klasické papierové gastrolistky, no upúšťajú aj od tejto možnosti.

Stáva sa tak, že s gastrokartou s vašimi eurami-neeurami sa túlate ulicami a hľadáte, kde by ste ich mohli vymeniť za nejakú

plichtu. Miesto vášho výberu ste tak nútení konzumovať to, čo vám vybrala vaša gastrofirma, respektíve s kým uzatvorila zmluvu.

Ak náhodou máte vlastné „krabičky“ a mesačne danú stravnú sumu neminiete, opäť problém. Musíte pravidelne zháňať niekoho, komu môžete gastrokartou niečo kúpiť, a kto vám za to dá peniaze. Môžeme predpokladať, že gastrokarta mala zjednodušiť administratívu, obmedziť prácu s hotovosťou, umožniť elektronickú komunikáciu, rôzne zľavy, programy, počítanie kalórií, čokoľvek. Vznesené ciele, ale akosi sa nepodarilo dosiahnuť to základné. Spokojnosť zákazníka – tam kde bude nedostatočná ponuka stravovacích možností (čo je problém dokonca aj v Bratislave), úžitok zamestnanca bude nižší. Vždy nižší v porovnaní s možnosťou, že by zamestnanec dostal prostriedky na jedlo v hotovosti na ruku (účet).

iness.sk, 1.6.2015

Klesajúci dopyt spôsobuje kognitívnu disonanciu

Róbert Chovanculiak

Proti minimálnej mzde už zaznelo množstvo argumentov. Množstvo ľudí však ostalo nepresvedčených. Títo ľudia, ale často svojimi tvrdeniami a činmi dávajú za pravdu logike argumentov, ktoré poukazujú na negatívne vplyvy minimálnej mzdy. O takýchto situáciách je tento článok. Najskôr však krátky úvod z intuitívnej ekonómie.

Celý argument proti minimálnej mzde je založený na jednoduchom tvrdení, že dopyt (aj ten po práci) je klesajúci. Klesajúci dopyt je stredom ekonomického vesmíru. Je na ňom založená drvivá časť ekonomických tvrdení. A pritom neznamená nič iné, len formalizovaný fakt, že ak uvidíte banány v zľave, kúpite si ich viac, resp. presnejšie povedané v rámci nejakej populácie sa ich za inak nezmenených podmienok kúpi viac, ako keby v zľave neboli. To znamená, že s klesajúcou cenou rastie dopytované množstvo nejakého statku a vice versa – s rastúcou cenou toto množstvo klesá.

Z toho vyplýva, že klesajúci dopyt je súčasťou spotrebiteľského rozhodovania, aj keď si

to veľa ľudí nemusí explicitne uvedomovať. Rovnako je vedomosť o tomto fenoméne braná do úvahy aj obchodníkmi. To je dôvod, prečo zmenu ceny smerom nadol široko propagujú a naopak zvyšovanie cien sa snažia vykonať v tichosti. Vedia totižto asi ako budú zákazníci reagovať.

Ľudia často nemajú problém s prijatím tejto logiky pri pive, bagroch, vstupenkách na futbal, kebaboch alebo zubných kefkách, ale nedôverčivo odmietajú jej aplikáciu na trh práce. Tam klesajúcosť dopytu odmietajú. A politici ako zrkadlo (aj keď trochu pokrivené) verejnej mienky neváhajú ani sekundu a tieto iracionálne predsudky aplikujú v realite. Realita sa však neohne len kvôli pomýleným predstavám ľudí.

Samotní politici však svojím činmi (aj keď nie deklaráciami) sem tam priznávajú klesajúcosť dopytu po vstupoch na strane firiem a podnikov. Čo iné by malo znamenať zavedenie tzv. uhlíkových daní, ktoré zvyšujú cenu určitých typov surovín využívaných vo výrobnom procese. Zdôvodnením takýchto

opatrení je snaha o zníženie dopytu podnikateľov po týchto surovinách zodpovedných za klimatické zmeny. Pritom politik obhajujúci takéto dane dokáže následne bez mihnutia oka bojovať za zvýšenie minimálnej mzdy a zároveň odmietať argumenty, ktoré tvrdia, že podnikatelia začnú túto „surovinu“ (nízkokvalifikovaných, mladých ľudí, dlhodobo nezamestnaných atď.) využívať vo výrobnom procese menej. Inak povedané vzrastie nezamestnanosť, prípadne nevzrastie zamestnanosť.

Politici však nie sú sami, kto používa dvojitý meter. Aj samotní voliči často vodu kážu a víno pijú. Stačí sa pozrieť do typickej slovenskej rodiny, kde ratolesť rodičov práve ukončili niekoľko rokov trvajúci vzdelávací proces a začínajú si hľadať prvé zamestnanie. Je veľmi ťažké si predstaviť, že by rodičia nahovárali svoje deti, aby neprijali nástupnú mzdu, ktorou ich ocenil trhový proces a radšej sedeli doma, nezamestnaní, a čakali na lepšiu príležitosť. Ľudia v pozícii rodičov chápajú, že mladý človek najskôr potrebuje získať skúsenosti a prvé, aj keď nie najlepšie

platené, zamestnanie je dôležité. Z pozície voličov však bez výčitiek svedomia zákonom inštitucionalizujú rozšírenie zákazu pracovať všetkým mladým, dlhodobo nezamestnaným a marginalizovaným skupinám.

Podobné faux pas sa však nevyhýba ani ekonómom. Určitá, neveľká časť z nich je presvedčená, že jedným z hlavných negatív globalizácie je, že podnikatelia presúvajú svoju výrobu do oblastí s lacnou pracovnou silou a tým pádom prichádzajú občania tej-ktorej

krajiny o pracovné miesta. V tejto úvahe je implicitne aplikovaná úvaha o klesajúcom dopyte podnikateľov po zamestnancoch. Títo istí ekonómovia však často doma bojujú za zvyšovanie minimálnej mzdy. Obdobne ďalšia množina ekonómov volá po intervencii centrálnych bánk z dôvodu, že sa boja rigidných nominálnych miezd, ktoré sú podľa nich problém v deflačných časoch (podnikatelia prepúšťajú kvôli vysokým mzdám, neochote zamestnancov pristúpiť na nižšie mzdy, ktoré by udržali zamestnanosť). Táto

úvaha rovnako stojí na predpoklade klesajúceho dopytu podnikateľov, čo títo intervenčne naladení ekonómovia ignorujú pri účinkoch minimálnej mzdy.

Z vyššie popísaných príkladov by malo byť zrejmé, že to čo potrebujeme, nie sú ani tak nové argumenty proti minimálnej mzde, ako konzistentnejšiu aplikáciu názorov a rozhodnutí či už u politikov, voličov ale aj ekonómov.

Iness.sk, 1.6.2015

Cena štátu

Z rozpočtu verejnej správy na rok 2015 vyplýva, že verejná správa plánuje na financovanie verejných služieb od každého občana Slovenskej republiky vybrať formou daňovo-odvodového zaťaženia v priemere 5 254 eur. Oproti roku 2014 sa jedná o rozpočtový nárast o 443 eur, tj. o 9 %.

Rozpočtové výdavky z roka na rok pravidelne navyšujú najmä sociálne transfery, ale aj čerpanie eurofondov alokovaných do jednotlivých kapitol ministerstiev. V roku 2015

si tak daňoví poplatníci priplatia do verejnej pokladnice nielen kvôli zvyšujúcemu sa počtu dôchodcov, ale aj na investície do železničnej infraštruktúry, či ochrany životného prostredia.

Vláda si tiež narozpočtovala vyššiu rezervu (610 mil. eur oproti 350 mil. eur v roku 2014), ktorú však bežne minie aj v prípade, že nenastanú mimoriadne okolnosti, na ktoré bola určená (zhoršenie ekonomického

vývoja, resp. zhoršený výber daní).

Výdavky verejnej správy sú spravidla vyššie ako príjmy verejnej správy, čo v praxi znamená, že štát si na splnenie svojich záväzkov každoročne požičiava dodatočné zdroje. Vláda v tomto roku počíta s deficitom 1,9 mld. eur, verejné výdavky tak majú o 7 % prevýšiť verejné príjmy.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Slovenská republika ako partnerský štát Medzinárodnej organizácie frankofónie podpísala Memorandum o partnerstve týkajúce sa národnej frankofónnej iniciatívy.

SR sa tak dohodla na spolupráci v oblasti posilnenia spôsobilosti vo francúzskom jazyku, ktorá sa týka diplomatov a štátnych úradníkov. Zaviazala sa k podpore viacjazyčnosti pri výkone verejných diplomatických funkcií (zavádzanie francúzštiny ako jedného z ja-

zykov pri vstupných pohovoroch; začlenenie francúzštiny do systému diplomatického vzdelávania) a zúčastňovania sa činností skupín frankofónnych veľvyslancov.

Memorandum ostáva v platnosti do konca roku 2018. Výdavky verejnej správy na financovanie návrhu sú v rokoch 2015 – 2018 rozpočtované na 235 208 eur.

Ženy, deodoranty a preferencie

Veronika Sokolová

Ste žena a hnevá vás, že v drogérii zaplatíte za kozmetiku oveľa viac ako muž? Rozčuľuje vás, že obyčajné ostrihanie vlasov stojí v porovnaní s mužským celým majetkom? Nie ste sama. Množia sa články o tom, ako si práve ženy priplatia viac za žiletky, tričká či kozmetické krémy. Spotrebiteľská štúdia Consumer Reports napríklad našla niekoľko príkladov produktov dennej spotreby, ktoré sú drahšie v ženskom prevedení. Jediný rozdiel bol podľa autorov len vo vône a balení. Cena však bola o 50% vyššia. Výskum University of Central Florida zase zistil, že ženské deodoranty stoja v priemere o 30 centov viac ako mužské.

Kritici rozdielných cien tvrdia, že pri oceňovaní produktov existuje diskriminácia žien. Podľa nich sa mnohokrát tovar, na trhu určený pre ženy, nijako nelíši od produktov predávaných mužom. Napriek tomu je ale drahší. Zástancovia tejto teórie nazvali koncept gender-based pricing, známy je aj pod

názvom „woman tax“ alebo ružová daň. Fenoménom ružovej dane sa ekonómovia začali zaoberať ešte v roku 1995, kedy štúdie odhalili, že nežnejšia časť ľudstva zaplatí za „rovnaké“ výrobky a služby ročne o 1 351 dolárov viac ako mužská.

Štát California v tom čase dokonca v snahe nediskriminovať ženy u kaderníka, krajčíra či v práci oficiálne zakázal rozdielne poplatky za porovnateľné služby pre rôzne pohlavia. Pre ochranu spotrebiteľa vznikla v USA aj samostatná nezisková organizácia

Consumer Reports, ktorá bojuje za to, aby „tovary a služby boli bezpečné, spoľahlivé a za spravodlivé ceny“.

Ekonómický pohľad: nie je deodorant ako deodorant

Steven Horwitz, profesor ekonómie na St. Lawrence University, aplikoval na problém gender-based pricingu ekonomický pohľad. V prvom rade sa pozrel na to, aké možné premenné by mohli vysvetľovať rozdiel v cene mužských a ženských tovarov. Sú produkty, ktoré autori štúdií porovnávajú, skutočne tožné? Jedným z vysvetlení drahších služieb napríklad v kaderníctve môže byť, že ženské účesy sú komplikovanejšie a vyžadujú viac času a schopností zo strany kaderníka. To isté platí aj pre služby práčovne. Ženské oblečenie, ktoré je na rozdiel od mužského často zdobenejšie a s aplikáciami, je náročnejšie na údržbu. V mnohých prípadoch sa musí ošetriť ručne a nie strojom. Všetko sú to náklady, ktoré na prvý pohľad nie je vidno.

Druhé vysvetlenie rozdielov spočíva v subjektívnej teórii hodnoty a v rôznych pohľadoch na tú istú vec. Podľa Horwitza ekonomická hodnota statku alebo služby je vždy subjektívna. „Veci si ceníme preto, lebo z rôznych dôvodov veríme, že uspokojia naše špecifické potreby.“ Ak sú dva kozmetické produkty zložením totožné a rozdiel je len vo vône a obale, znamená to, že ženy sú ochotné zaplatiť viac za konkrétny kozmetický produkt, lebo preferujú práve tú vôňu alebo obal. Keďže ženy vo veľkom nezačali naku-

povať mužské kozmetické prípravky, aby za to isté ušetrili, zrejme existujú rozdiely v subjektívnom vnímaní výrobku a ženy preferujú určité vlastnosti tovaru.

Za lacnejšími mužskými výrobkami, hlavne v oblasti kozmetiky, by mohla byť aj vyššia citlivosť na cenu. Tá je spojená s tým, nakoľko muži považujú napríklad šampón konkrétnej značky za nahraditeľný. „Ak je pravda, že muži vnímajú mnohé kozmetické výrobky ako ľahko nahraditeľné, budú menej ochot-

ní ako ženy platiť vysoké ceny za špecifický produkt,“ vraví Horwitz. Tomu sa prispôbuje aj ponuka v obchodoch. Rovnako ako o „ružovej dani“ by sme preto mohli hovoriť aj o „modrej zľave“. Ak sa teda ženám nepáčia vysoké ceny za ženské výrobky, stačí buď prestať vytvárať dopyt po svojich obľúbených tovaroch, kupovať lacnejšie alternatívy alebo rovno prejsť na tie mužské. Ak si ešte niekto myslí, že sú naozaj rovnaké.

iness.sk, 2.6.2015

Minimálna mzda robí ekonómom problémy

Róbert Chovanculiak

Keď pri diskusii s partiou zo strednej školy vyhlásite, že minimálna mzda by nemala byť nielen zvýšená, ale mala by byť zrušená, môžete v lepšom prípade skončiť s výsmechom. Minimálna mzda brnká na emotívnu strunu nezištnej pomoci druhým, a tento signál – zvýšme minimálnu mzdu – ktorý nikoho nič nestojí, zrejme ovplyvňuje aj argumentáciu mnohých ekonómov. Protichodné tvrdenia uviedol napríklad ekonóm Prognostického ústavu SAV Vladimír Baláž komentujúc zvyšovanie minimálnej mzdy v USA (Ludia z Wall Street a ľudia z Mekáča, Denník N, 3.6.2015).

Ako argument odporcov zvyšovania minimálnej mzdy uvádza zníženie konkurencieschopnosti USA a následne tento postoj zosmiešňuje hyperbolou o Američanoch kupujúcich hamburgery v Šanghaji.

Naznačuje tým, že niektoré služby, ako stravovanie, nie je možné dovážať z Číny a jeť sa bude vždy. V tomto prípade však ide o útočenie na slameného panáka (tzv. strawman). Je to veľmi zúžený pohľad na negatívny vplyv minimálnej mzdy a ak niekto takto argumentuje, robí svojmu postoju medvediu službu.

Zamestnávateľa totiž môžu reagovať na zvýšenie minimálnej mzdy rôzne. Presunutie výroby do zahraničia je snáď posledná

voľba. Okrem toho môžu prepustiť časť zamestnancov, zvýšiť pracovné požiadavky na zvyšných, robotizovať ich služby (čo sa už vo fastfoodoch deje), znížiť benefity, alebo jednoducho zvýšiť cenu výrobkov a to všetko negatívne ovplyvňuje domácu spotrebu v USA, ktorú Baláž vyzdvihuje.

Federal Minimum Wage, 1938-2013

Shown in nominal (not adjusted for inflation) dollars and 2013 (inflation-adjusted) dollars

Note: Wage rates adjusted for inflation using implicit price deflator for personal consumption expenditures. Sources: Bureau of Labor Statistics, Bureau of Economic Analysis, Pew Research Center analysis. PEW RESEARCH CENTER

Tá tak môže po zvýšení minimálnej mzdy klesnúť, alebo rásť pomalšie. Ekonomické učebnice neučia totižto sledovať len to, čo je na prvý pohľad vidieť – zamestnanci s vyššou mzdou, ale aj to čo vidieť nie je – množstvo nezamestnaných.

Celá diskusia tak stojí na tom, ako rast minimálnej mzdy ovplyvní nezamestnanosť. A aj keď existujú empirické práce dokladajú-

ce, že mierne zvyšovanie minimálnej mzdy nemusí hneď dvíhať nezamestnanosť, ale len brániť jej poklesu, diskusia o aktuálnom návrhu v USA, ktorú pán Baláž komentoval, je o zvýšení minimálnej mzdy o 106 %.

Tu už ani zástancovia minimálnej mzdy nemôžu očakávať, že nezamestnanosť prudko nevrastie.

Druhá časť komentára hovorí o tom, že dnešná minimálna mzda je v reálnom vyjadrení nižšia ako tá z roku 1968. Rok 1968 si však pán Baláž nezvolil náhodou. To je totižto rok, kedy reálna minimálna mzda v USA dosiahla svoj vrchol a dekády predtým a dekády potom bola v reálnom vyjadrení nižšia alebo obdobná tomu aká je dnes. Navrhované zvýšenie minimálnej mzdy o 106 % je bezprecedentné.

V poslednej časti problém vykreslil ako akýsi redistribučný boj medzi ľuďmi z mekáča a finančníkmi z Wall Street. Článok okorenil číslami o odmenách finančníkov v ob-

dobí recesie a hrubými odhadmi vyrátal, že tieto odmeny by pokryli náklady na zvýšenie minimálnej mzdy.

Nech sa však snažím zamyslieť akokoľvek silno, prienik medzi týmito dvoma skupinami ľudí a minimálnou mzdou nevidím. Takýto pohľad vzniká, keď sa človek chytí do pasce politického rámcovania problému minimálnej mzdy.

Nediskutuje o hlavnej skupine, na ktorú dopadajú negatíva zvyšovania minimálnej mzdy – dnešných nezamestnaných, ale obracia pozornosť na pomer príjmov rozdielnych skupín.

Aj za úplne naivného predpokladu, že top manažéri finančných inštitúcií zároveň podnikajú v rýchlom obchodovaní a v kaderníckom biznise, minimálna mzda žiadnym spôsobom nedokáže preniesť zvýšené náklady práce z radových zamestnancov na vlkov z Wall Street a ich zisky.

Jednoducho, ak implicitne nepredpokladáme zavádzanie socializmu – administratívne stanovovanie všetkých cien a miezd v hos-

d'akujeme sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred dakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

podárstve – samotná minimálna mzda nedokáže redistribuovať hodnoty medzi týmito dvoma skupinami ľudí.

Jediné čo minimálna mzda dokáže, je legislatívne brániť mladým a nízko-produktívnym ľuďom pri hľadaní práce. Preto je ťahanie finančníkov z Wall Street do debaty o minimálnej mzde úplne mimo akékoľvek ekonomické ráco. A ako píše sám pán Baláž – ekonomické zákonitosti nepustia.

Plošné zvyšovanie minimálnej mzdy o 106 % je taký silný zásah do fungovania ekono-

miky, že ani tie najkomplexnejšie analýzy a výstupy nedokážu odhadnúť jeho celkový vplyv.

V tomto sa ekonómia podobá medicíne, kde je taktiež často zložitý vyhodnotiť celkové následky intervencií do ľudského organizmu. Aj z toho dôvodu sa mladí lekári učia staré pravidlo *Primum non nocere* ("V prvom rade neublížiť"). Možno je na čase, aby sa toto pravidlo začalo vyučovať aj na ekonomických fakultách.

Denník N, 8.6.2015

Plytvanie

Slovenská technická univerzita zrealizovala súťaž na dodávateľa viac ako 500 druhov tonerov. Súťaž vyhrala spoločnosť Lamitec, s ktorou univerzita podpísala rámcovú zmluvu na nákup tonerov za 474-tisíc eur. Kritériom na výber víťaza bola celková najnižšia súťažná cena podľa odhadovaného počtu požadovaných kusov jednotlivých tonerov.

Zatiaľ čo pri bežných nákupoch dominuje v toneroch čierna farba, a ostatné farby sa kupujú v rovnakých pomeroch, univerzita si do jednotlivých tlačiarň plánuje kupovať tonery vo veľkom nepomere. Pri viacerých

toneroch napríklad počíta s dodávkou žltej farby 20-násobne väčšou ako modrej farby.

10 % objednávaného tovaru v súťaži je urč-

ného pre staré typy tlačiarň, ktoré univerzita podľa vlastného zoznamu až na výnimky už nemá, a v posledných dvoch rokoch pre ne žiadne tonery nespotrebovala ani nenakupovala. Keďže sa jedná o rámcovú zmluvu, nepotrebné tonery univerzita nakúpiť nakoniec nemusí, no ich započítanie do výslednej ceny ovplyvnilo výhercu súťaže, keďže ich výherca ponúkal za dvadsaťnásobne nižšie ceny, ako sú ponuky dostupné na internete. Transparency International Slovensko odhaduje, že pri skutočne nakupovaných toneroch môže STU prerobiť aj 100-tisíc eur.

Rómski podnájomníci a ekonómia

Martin Vlachynský

Máločo vie nažhaviť diskusné fóra online novín ako téma Rómovia. Najnovšie sa tak udialo vďaka prípadu v Českej republike.

Rómska figurantka z kancelárie ombudsmana fingovane hľadala nájom v niekoľkých realitných kanceláriách. Cieľom bolo identifikovať diskrimináciu Rómov pri hľadaní bývania. Skutočne, v jednej z realítiek bola pri záujme o konkrétny byt po zistení etnicity odmietnutá maklérou s tým, že majiteľ si Rómov neželá.

To by veľa pozornosti nevyvolalo, podobný výsledok asi väčšina ľudí tušila. Figurantka však následne podala na makléru žalobu o odškodné 100 000 českých korún. A to už vyvolalo odozvu riadnu.

Stačí sa pozrieť na diskusné fóra a je jasné, že táto snaha „spraviť niečo pre Rómov“ mala presne opačný efekt. Paľba tisícov nenávisťných komentárov, účet na podporu makléry s takmer 70 000 vyzbieranými korunami a rozkol vnútri samotného úradu ombudsmana. Reálny efekt pre Rómov hľadajúcich si podnájom bude jediný: majitelia nehnuteľností nebudú otvorene dávať maklérom príkaz vyradiť z procesu Rómov, ale vypoklonkujú rómskeho záujemcu v momente, keď uvidia jeho meno či tvár.

Je to pritom len ďalší prípad hľadania rasizmu a následného vtíkajúceho tolerantie súdmi tam, kde úraduje základná ekonómia. Pri každej ekonomickej transakcii aktéri kalku-

lujú s rizikovou prirážkou. Banka pri výpočte úrokov (nizkopríjmový záujemca o hypotéku dostane iný úrok než vysokopříjmový), poisťovňa pri výpočte poistného (horolezec v Alpách má iné poistné poplatky než návštevník opery v New Yorku) a prenajímateľ pri výpočte nájmu. Riziková prirážka zohľadňuje obavy jednej strany, že transakcia neprebehne podľa predstavy a protistrana nebude platiť podľa dohody, či spôsobí nečakané výdavky druhej strane.

Znamená to, že banky sú predpojaté, keď nezamestnanému 50-nikovi z Krompách dajú iný úrok, ako IT architektovi z Bratislavy? Myslí si poisťovňa, že každý 20-ročný mladík v piatok večer nevyhnutne nabúra do stromu cestou z diskotéky vo Veľkých Šarinciach a preto mu naparí vyššie povinné základné postenie?

Samozrejme že nie. Tieto inštitúcie vychá-

zajú zo štatistických kalkulácií, ktoré im napovedia, aké správanie má tá-ktorá skupina ľudí podľa pohlavia, veku, vzdelania, bydliska, úverového registra a pod.

Tu narážame na kľúčový problém. Kým poisťovňa vychádza zo starostlivo prepracovaných matematických modelov a miliónov dátových údajov, prenajímateľ žiadne takéto dáta nemá. Pri stanovení svojej rizikovej prirážky musí vychádzať z náhodne zachytených (väčšinou „senzačných“) správ, ktoré sa zjavujú v médiách, či kolujú v spoločnosti. A čo si budeme nahovárať, väčšina ľudí sa pri predstave rómskeho nájomníka zjaví Luník IX, či Družstevná.

Ak si skombinujeme spoločenský obraz, legálnu nemožnosť cenovej diskriminácie vybranej skupiny a mimoriadne oklieštené legálne možnosti prenajímateľov postihnúť neplatiaceho či škodu tvoriaceho nájomníka, väčšina prenajímateľov automaticky Rómov z okruhu potenciálnych nájomníkov vyradí. Nemusia sa pritom vždy obávať o priame finančné straty (napríklad kvôli neplateniu nájomného), niekedy na rozhodnutie stačia nepriame straty povesti u susedov. Do ekonomickej kalkulácie pritom zďaleka nevstupujú len čísla a fakty (ktoré v tomto prípade vlastne ani neexistujú), ale aj aktívne subjektívne vnímanie okolitého sveta.

Jednoduché riešenie neexistuje, ale zlepšiť situáciu sa určite dá. Kľúčom je zlepšenie

vnímania Rómov ako spoľahlivých podnájomníkov. Najľahšie sa dá predstaviť kampan predstavujúca reálnych rómskych podnájomníkov. Ale fantázii sa medze nekladú – úrad českého ombudsmana by napríklad mohol vlastníkom bytov poskytovať 100 % legálne záruky za rómskych podnájomníkov, čím by dokonca zvýšil ich atraktivitu nad úroveň bielej väčšiny (keďže ani majorita nemá 0 % rizikovosť). Samozrejme, jedná sa

o tzv. pozitívnu diskrimináciu. V tomto prípade však považujem za dôležité zdôrazniť, že nejde o reštrikčný ale motivačný prístup. Popri tom treba zlepšiť legálne možnosti vyžitia nájomných kontraktov, vystaňovanie dlžníkov a vymáhanie prípadných škôd. To by znížilo vnímané riziko nielen pri Rómoch, ale aj iných negatívne vnímaných skupinách nájomníkov (rodiny s deťmi) a umožnilo majorite nadobudnúť pozitívnu

skúsenosť a lepšie vnímanie rómskych podnájomníkov.

Tak ako explicitnými trestami a „policajnými zásahmi“ v osadách sa u Rómov len posilní nedôvera voči bielej väčšine, tak sa trestaním „netolerantnosti“ len posilní nenávisť majority voči Rómom.

25.6.2015

Prešla by RTVS testom crowdfundingu?

Róbert Chovanculiak

Nezávislosť médií bola a je na Slovensku horúca téma. Po tom ako niektoré mienkotvorné denníky kúpili finančné skupiny, ozvali sa hlasy volajúce po nezávislých médiách. To je však pomerne nešťastná požiadavka. Vždy bude totižto existovať niekto, kto platí novinárom za ich služby a teda z definície nemôžu byť nezávislí. O tom ako to vyzerá, keď verejné média ovládne ich chlebobdarca, sme sa mohli presvedčiť v 90. rokoch a je ťažké odhadnúť vplyv politiky dnes. Rovnako je však ťažké odhadnúť momentálny vplyv vlastníkov komerčných médií na ich obsah.

Požiadavka na média by preto mala vyzeráť inak. Nechceme nezávislé ale z rôznych zdrojov financované média, medzi ktorými existuje konkurencia. A s vývojom informačných technológií má k tomu stále čo viac povedať aj ten najpovolanejší: čitateľ/divák.

Prednedávnom sa podarilo pomocou sociálnych sietí a internetu získať Denníku N

pomocou predplatného 380 tisíc eur. Ich čitatelia tak rozhodli, že aspoň pre teraz sú ochotní tento projekt podporovať. Obdobne bola zachránená diskusná relácia Lampa, kde sa jej diváci v internetovej zbierke najskôr poskladali 50 000 eur na pokutu, aby v zapätí prispeli tou istou sumou na nákup televíznej techniky.

Najčerstvejším príkladom je česká internetová televízia DVTV, ktorá sa rozhodla po-

mocou crowdfundingu vyzbierať financie na rozšírenie a skvalitnenie jej aktivít. Úspech to bol okamžitý. V priebehu dvoch dní splnili prvý cieľ a vyzbierali 750 tisíc Kč. Konečná vyzbieraná suma dosiahla vyše dvoch miliónov korún. Zdá sa teda, že ľudia sú ochotní prispieť na média, ktorým dôverujú.

Bolo by zaujímavé sledovať, ako by dopadli relácie vysielané Slovenskou televíziou a rozhlasom bez povinných koncesionárskych poplatkov. Boli by Slováci ochotní prispieť na za jeden diel kvázi zábavnej talkshow Petra Marcina 24 600 eur (a na zmluvu na 21 častí za 518 000 eur)? Alebo na dojemnú reláciu Nečakané stretnutia, kde Katka Brychtová „príde k ľuďom priamo tam, kde žijú a vypočuje si ich životný príbeh. Spoločne sa potom vydajú na cesty a pokúsia sa nájsť človeka s ktorým sa chcú stretnúť.“, za ktorú RTVS zaplatí 681 000 eur?

iness.sk, 18.6.2015

Vyhadzovač

Juraj Karpiš

Európski predstavitelia schválili záchranný balík pre Grécko! Nevie, ako dopadlo pondelkové krízové rokovanie o ďalšej pomoci Grécku, tak som si pomohol titulkom z Reuters, starým už 5 rokov. Pasuje?

Nemeckí politici majú nepríjemný komunikačný problém. Nemecký volič im uveril, že pomoc Grécku nie je dar. A teraz nechápe. Treba mu vysvetliť, že na to, aby mohla pokračovať hra na investíciu, je nutné poslať ďalšie peniaze. Príliš by som si z Nemcov neúťahoval. Dodnes ma bolia brušné svaly z výbuchu smiechu, keď v roku 2010 hovorca ministrov Ficovej vlády s vážnou tvárou médiám vysvetľoval, že pomocný úver Grécku je vynikajúca príležitosť ako investovať slovenské verejné zdroje.

Keď už sme pri vládach premiéra Fica: na vyjednávaní eurosкупiny s Gréckom sa úlohy „zlého policajta“ prekvapivo chopil slovenský minister financií. Pritom jeho vláda sa dostala k moci po predčasných voľbách, iba vďaka ochote rozdávať naše peniaze na záchranu periférie bez akýchkoľvek podmienok či hlúpych otázok. Na povel. Minister

dupe nôžkou s niekoľkoročným meškaním. Príležitosť na hrdinstvo bola vtedy, keď sa peniaze rozdávali. Teraz, keď všetci dúfajú, že Gréci budú takí dobrí a aspoň niečo z nich vrátia, budme radšej ticho. Ak Grécko vyhodí z eurozóny, bude nás to bolieť viac než Nemcov. Cez nákupy ECB, pôžičky z eurovalu a zúčtovací systém eurozóny tam máme „nainvestované“ viac než 3,1 miliardy eur. V pomere k HDP po Malte najviac z celej eurozóny. To je o 50 % viac ako vyberie vláda ročne na firemných daniach. Ale je pravda, že ministrove statusy z vyjednávania na sociálnych sieťach majú minimálne zábavnú hodnotu: „Je kľúčové zabudnúť na politiku a vrátiť sa k podstate – udržateľnosti ekonomiky“ tweetuje minister vlády, ktorá v predvolebnom záchvate s deficitným rozpočtom zlacňuje chlieb a zo slovenských vlakov spravila bezplatné dôchodcovské klubovne.

Grécko dobrovoľne z eurozóny neodíde. Bude ho treba vyhodiť. Túto špinavú robotu spraví ECB. V systéme zlých štátnych peňazí, kde banky podnikajú na frakčných rezervách, je osud komerčných bánk zrastený

s osudom štátu. Život akokoľvek zdravých bánk závisí od nestáleho prístupu k infúzií štátom produkovaných peňazí. Ale ak grécky štát defaultuje a ohrdnutá ECB zoberie Grékom kľúče od tlačiarne eur, je koniec. Beh na banky (vyberanie úspor z účtov v bankách) je v Grécku v plnom prúde už dnes. ECB je tak najväčším politickým baranidlom. Pred víkendom sa už aktívne zapojila do vyjednávania vyjadrením čelného predstaviteľa, ktorý sa nechal počuť, že si nie je istý, či sa grécke banky vôbec v pondelok otvoria.

Napriek tomu stále predpokladám dohodu. Veď zakopávať problém pod dlhovú posteľ je také európske. Gréci sa desia drachmage donu a európski politici zase toho, že by museli na integračnom bicykli začať cúvať. Ale to, že skôr či neskôr dôjde k odpisu veľkej časti dlhu Grécka a prideme o peniaze, je isté. V roku 2010, keď bolo Grécko namiesto úľavy v podobe defaultu odsúdené na 5 rokov európskej solidarity, mala krajina dlh 130 % HDP. Dnes je to 180 %. Hospodárstvo sa scvrklo takmer o tretinu.

.týždeň, 21.6.2015

Vláda schválila

160 – 168 Rokovanie vlády SR

Návrh účasti delegácie SR na 12. zasadnutí Konferencie zmluvných strán Dohovoru o mokradiach majúcej medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva (6.5.2015) – Výdavky na účasť zástupcu tvoria finančné položky vynaložené na ubytovanie, stravné a cestovné spolu vo výške 3 384 eur.

Analýza sociálno-ekonomickej situácie okresu Trnava a vybraných problémov Trnavského samosprávneho kraja s návrhmi na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti (13.5.2015) – Vláda sa rozhodla zlepšiť sociálno-ekonomickú situáciu okresu Trnavského samosprávneho kraja, na čo vyčlenila 2 000 000 eur. Tieto finančné prostriedky budú určené na rekonštrukciu komunikácií, na materské a základné školy, na rekonštrukciu kultúrnych domov, domovov sociálnych služieb, detských ihrísk a pod..

Návrh na vydanie rozhodnutia o prevode majetkovej účasti FNM SR na podnikaní spoločnosti Slovak Telekom, a. s. a o zmene rozhodnutia č. 157 vydaného na základe uznesenia vlády SR č. 157 z 1. apríla 2015 (19.5.2015) – Predaj 49% podielu Fondu národného majetku SR na podnikaní spoločnosti Slovak Telekom, a.s. bude realizovaný formou priameho predaja za vyššiu ponúknutú cenu, ako bola trhovacia cena vygenerovaná v rámci úvodnej verejnej ponuky akcií. Kúpna cena za predávané akcie predstavuje celkovú sumu 900 miliónov eur. Nadobúdateľom bude Deutsche Telekom Europe B.V..

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o elektronickej podobe výkonu pôsobnosti orgánov verejnej moci (27.5.2015) – Cieľom návrhu zákona je zdokonalenie modelu elektronických služieb orgánov verejnej správy a verejnej moci a prepojenie referenčných registrov verejnej správy a vytvorenie zdrojových registrov. Návrh bude mať pozitívny aj negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, celkovo však bude negatívny, v roku 2015 vo výške 2 524 000 eur, v roku 2016 vo výške 6 362 000 eur a v rokoch 2017 a 2018 každoročne vo výške 5 178 000 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o správe daní a o zmene niektorých zákonov (27.5.2015) – S cieľom motivovať daňové subjekty k riadnemu a včasnému plneniu daňových povinností sa v predkladanom návrhu zákona navrhuje úprava sankcií zohľadňujúca časové hľadisko pri dodatočnom priznaní alebo vyrubení správnej výšky dane. Prijatie navrhovaného zákona bude mať pozitívny a súčasne negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, celkovo však bude pozitívny v roku 2015 vo výške 1 000 000 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o dani z pridanej hodnoty (27.5.2015) – Zámerom

novely zákona o dani z pridanej hodnoty je zlepšiť podmienky uplatňovania dane z pridanej hodnoty pre malé a stredné podniky a uľahčiť plnenie daňových povinností zavedením možnosti posunúť daňovú povinnosť za dodané tovary a služby až na moment prijatia platby od odberateľa. Zavedenie režimu úhrady DPH po prijatí platby bude mať pozitívny hotovostný vplyv vo výške 12,1 mil. eur a pozitívny akruálny vplyv vo výške 5,4 mil. eur iba v prvom roku zavedenia, ktorým má byť rok 2016.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o spotrebnej dani z tabakových výrobkov a ktorým sa mení zákon o ochrane nefajčiarov (27.5.2015) – Návrh zákona mení základ dane z cigár a cigariet a výpočet dane z cigár a cigariet, upravuje sadzbu dane za cigary a cigarky na 71,11 eur/kg, dopĺňa nové skutkové podstaty správnych deliktov, stanovuje sa počet cigariet v spotrebiteľskom balení na 20 kusov a minimálna hmotnosť tabaku v balení.

Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude pozitívny, v roku 2016 vo výške 28,86 mil. eur, v roku 2017 vo výške 28,93 mil. eur a v rokoch 2018 a 2019 každoročne vo výške 29,02 mil. eur.

Návrh zákona o územnom plánovaní a výstavbe a o zmene niektorých zákonov (stavebný zákon) (27.5.2015) – Návrh umožňuje skrátené postupy výstavby na väčší okruh stavieb než doteraz, tým že umožní dokonca úplne sa vyhnúť správnym konaniam pri veľkom okruhu bežných stavieb a celkovo urýchliť výstavbu najmä v časti jej prípravy. Návrh zákona pripravuje podmienky pre elektronizáciu výkonu stavebných úradov. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v prvom roku vo výške 1 344 109 eur a v nasledujúcich rokoch každý rok vo výške 919 991 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o Štátnom fonde rozvoja bývania (27.5.2015) – Návrh upravuje podmienky poskytnutia podpory na rozvoj nájomného bývania prostredníctvom vytvorenia možnosti získať podporu aj na stavebnú úpravu bytu v bytovom dome, ktorý obec alebo samosprávny kraj nadobudli preverením vlastníctva od SR a prostredníctvom zavedenia maximálneho nájmu a príjmu domácností nájomcov, ak obstarávateľom je iná právnická osoba. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v prvom roku vo výške 54 904 000 eur a v nasledujúcich rokoch 2016 až 2018 každý rok vo výške 25 000 000 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní (27.5.2015) – Poskytovanie dotácií z rozpočtovej kapitoly MDVRR SR sa realizuje v rámci programu 017 Program rozvoja bývania, podprogramu 01701 Výstavba a obnov

bytového fondu. V roku 2015 sú na tento účel rozpočtované výdavky vo výške 20 004 140 eur.

Návrh zákona o správcach bytových domov a o zmene zákona o vlastníctve bytov a nebytových priestorov (27.5.2015) – Hlavným zámerom návrhu je skvalitnenie správy bytového fondu, najmä prevádzky, koncepcnej údržby, plánovania obnovy a predĺženie životnosti bytových domov prostredníctvom zavedenia minimálnych požiadaviek pre výkon činnosti správcov. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2015 vo výške 36 000 eur, a v nasledujúcich rokoch 2016 až 2018 každý rok vo výške 24 343 eur.

Návrh zákona, ktorým sa dopĺňa zákon o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku (27.5.2015) – Jedná sa o jednorazové zvýšenie sumy vianočného príspevku v roku 2015 o 12,74 eura pre poberateľov vianočného príspevku s dôchodkom, resp. úhrnom súm dôchodkov do výšky (vrátane) 2 násobku sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2015 vo výške 9 703 000 eur.

Návrh zákona o registri právnických osôb, podnikateľov a orgánov verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (27.5.2015) – Návrhom sa zriaďuje predmetný register a upravujú sa súvisiace právne vzťahy. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude teda negatívny, v roku 2015 vo výške 216 485 eur, v období rokov 2016 až 2018 každý rok vo výške 282 016,01 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o elektronických komunikáciách (27.5.2015) – Návrh predpokladá pozitívny vplyv na rozpočet verejnej správy úpravou výšky správnych poplatkov a zavedením nových správnych poplatkov. Zriaďuje sa úrad, ktorého povinnosťou je riadiť a spravovať využívanie, vývoj, výrobu a vývoz zariadení a programového vybavenia na území SR a reagovať na identifikované ohrozenia. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v období rokov 2016 až 2018 každý rok vo výške 18 364 eur.

Návrh ďalšieho postupu v projekte Cyklotrónového centra SR (27.5.2015) – Nakoľko SR v súčasnosti nemôže vynakladať ďalšie finančné prostriedky na oddiaľovanie konečného riešenia projektu Cyklotrónového centra SR, čím by dochádzalo k ďalšiemu znehodnocovaniu tak technologických zariadení, ako aj rozostavanej budovy, vhodným riešením je uskutočnenie záverečného kola rokovaní s ruskou stranou, predmetom ktorých bude možnosť ponechania všetkých doposiaľ skonštruovaných technologických súčastí CC SR i s príslušenstvom na pôde

Spojeného ústavu jadrových výskumov Dubna pre ich ďalšie využitie. Uvedená suma 147 546 eur pozostáva z plánovaných výdavkov na projekt v r. 2015.

Návrh 1. modifikácie Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 (3.6.2015) - Na rok 2016 pre Program rozvoja vidieka SR 2014-2020 sa požaduje limit vo výške 346 202 196 eur, z toho pre prostriedky EÚ v sume 257 294 285 eur a pre spolufinancovanie v sume 88 907 911 eur.

Správa o plnení Akčného plánu na roky 2012 – 2014 k aktualizovanému Programu starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2008 – 2014 a návrh aktualizácie Programu starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015 – 2021 a jeho Akčného plánu pre mokrade na roky 2015 – 2018 (3.6.2015) - Návrh prispeje k zlepšeniu stavu biodiverzity mokradí – druhov, biotopov a ekosystémov, ktoré poskytujú spoločnosti viaceré tovary a služby. Celkové výdavky na realizáciu Akčného plánu sa odhadujú na 23 964 tis. eur a budú hrazené predovšetkým zo štrukturálnych fondov EÚ.

Správa o poskytnutej štátnej pomoci v SR za rok 2014 (3.6.2015) - V roku 2014 bola štátna pomoc poskytnutá v celkovej výške 322,14 mil. eur, z toho z národných zdrojov 189,86 mil. eur a zo zdrojov EÚ 132,28 mil. eur.

Návrh na uzavretie Dohody o financovaní medzi Európskou investičnou bankou a SR

– Rámcový úver na spolufinancovanie prioritných projektov v rámci Partnerskej dohody SR na roky 2014 - 2020 (10.6.2015)

- Celkové predpokladané náklady na operačné programy sa odhadujú na 14 342 mil. eur, pričom ich financovanie je nasledovné: 1. zo Štrukturálnych fondov/Kohézneho fondu 10 694 mil. eur, 2. z národného spolufinancovania: 3 648 mil. eur. Samotné schválenie úveru od EIB vládou SR nebude mať vplyv na zvýšenie štátneho dlhu, k zvýšeniu štátneho dlhu dôjde až v momente čerpania tranží úveru.

Koncepcia pre podporu startupov a rozvoj startupového ekosystému v SR (10.6.2015)

- Navrhovanými opatreniami sú daňové úľavy, podnety pre anjelských investorov a združenia anjelských investorov, poskytovanie nefinančných služieb pre startupy, zlepšenie kapitálového financovania pre startupy, podpora vysokých škôl, vzdelávacích centier a organizácií výskumu a vývoja pri realizácii podporných aktivít pre začínajúcich podnikateľov v kategórii startup a pod.. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2015 vo výške 1 589 000 eur, v roku 2016 vo výške 5 438 365 eur, v roku 2017 vo výške 7 160 628 eur a v roku 2018 vo výške 4 660 628 eur.

Účtovná závierka Slovenského pozemkového fondu ku dňu 31.12.2014 a návrh rozdelenia hospodárskeho výsledku za rok 2014 (17.6.2015) - Fond za rok 2014 dosiahol kladný hospodársky výsledok vo

finančnom objeme + 23 055 151,40 eur, ktorý bude použitý na financovanie zabezpečenia projektov pozemkových úprav a na financovanie bežných výdavkov kapitoly Ministerstva.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o niektorých opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií a ktorým sa mení stavebný zákon (17.6.2015) - Jedná sa o urýchlenie a zefektívnenie procesov usporiadania majetkovo právnych vzťahov, územného konania, ako aj stavebného konania. Návrh umožní vydanie osvedčenia o významnej investícii aj podnikom so 100 % majetkovou účasťou štátu za účelom efektívneho využitia rozľahlých doteraz nevyužitých území na budovanie strategických parkov. Návrh bude mať pozitívny aj negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy.

Analýza sociálno-ekonomickej situácie regiónu Liptov (okresov Liptovský Mikuláš a Ružomberok) a návrhy na zlepšenie v sociálnej a hospodárskej oblasti (24.6.2015) - Najväčšia časť z finančného balíka pre daný región pôjde na opravu komunikácií – 530 000 eur. Oblasť kultúry podporili sumou 412 000 eur, projekty v oblasti školstva 270 000 eur a na podporu rekonštrukcií obecných úradov, domov smútku, požiarnych zbrojníc štvrtí milióna eur. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2015 vo výške 3 541 613 eur.

Grécke dôchodky

Martin Vlachynský

Sú grécke dôchodky zlatou baňou, alebo žobračenkou? Odpoveď je tak zložitá, ako sám grécky dôchodkový systém. Chaos v dôchodkoch je pre verejné financie smrteľný.

Helénska republika je v týchto dňoch európskou ekonomickou témou číslo jedna. Jej štátny rozpočet sa potápa a medzi obľúbených vinníkov býva popri prebujnenej byrokracii a korupcii zaradovaný aj grécky dôchodkový systém.

Aktuálne ho pripomenul grécky ústavný súd. Ten rozhodol, že škrtý v dôchodkoch nad 1000 eur uskutočnené v roku 2012 boli nelegálne a dôchodky sa musia vrátiť na pôvodnú úroveň. Napríklad dôchodok nad 2000 eur bude musieť byť zvýšený o 15%, pretože tieto škrtý neboli podľa Najvyššieho súdu v súlade s ústavou a v rozpore s Chartou ľudských práv EÚ na primerané zabezpečenie. Grécka štátna pokladnica je deravá ako ústa starej ženy a toto pre ňu bude znamenať dodatočný náklad 1,5 miliardy eur. Opatrenie sa týka asi 800 000 dôchodcov, ktorí poberajú dôchodok 1000 eur a viac. Na (polovičnom) Slovensku takýto dôchodok dostáva 3000 dôchodcov. A oza, Gréci tých dôchodkov dostávali 14 ročne,

ale Najvyšší súd zrušenie 13 a 14 dôchodku za protiústavné nepovažuje. Pikantné na celej situácii je, že Syriza vyhrala voľby so sľubom, že opätovne zavedie 13ty dôchodok pre dôchodcov s nízkym dôchodkom. Na to však ani nemá zdroje, ani Trojka to nechce dovoliť. Ale zvýšiť 2000 eurový dôchodok vláda bude musieť...

Štedrosť gréckeho dôchodkového systému sa vďaka jeho značnej komplikovanosti stala predmetom viacerých mýtov a legiend. Pozrime sa teda, ako vyzeral grécky dôchodkový systém pred rokom 2010 a čo sa s ním udialo následne.

V krajine sú tri piliere – primárny, sektorový a klasický súkromný, v ktorom však je len pár percent (v roku 2008 menej ako 1%) obyvateľov. Zdrojom väčšiny dôchodkov je práve prvý pilier. Úplne mimo donedávna stáli štátni zamestnanci, ktorí boli vyplácaní samostatne priamo z rozpočtu.

Prvý pilier je tvorený „primárnym“ dôchodkom a doplnkovými dôchodkami (nie sú vždy povinné, idú na ne dodatočné príspevky). Do roku 2008 ich spravovalo zhruba 170 fondov, po tomto roku boli zlúčené do 6 primárnych a niekoľko doplnkových fondov.

Kľúčovým je Institute of Social Insurance – IKA, v ktorom bola zapísaná viac ako polovica gréckych pracujúcich a zároveň slúži ako benchmarkový fond pre ostatné. (Viac k histórii na tomto linku). Primárne dôchodky sú v princípe priebežné (Pay As You Go), ale fondy majú naakumulovaný istý rezervný kapitál (od dlhopisov až po reality), ktorý môže dosahovať až nad úroveň ročných výdavkov.

Všetky tieto fondy boli spravované vlastným manažmentom a dohliadalo na nich 9 rôznych štátnych inštitúcií. Niektoré fondy boli priamo pod ministerstvami (napríklad len ministerstvo obrany spravovalo 10 rôznych sociálnych fondov). Každý fond mal viac alebo menej explicitné krytie štátnym rozpočtom, minimálne v prípade IKA štát fond v posledných dekádach sústavne a významne dotoval. Produkty fondov boli nastavené rôzne, niektoré pridávali zdravotné poistenie, iné vdovské, ďalšie zase vyplácali okrem dôchodku aj jednorazovú sumu pri odchode na dôchodok. Aby to nebolo také jednoduché, v gréckom politickom systéme prerastenom lobistickými skupinami sa zmeny systému často zavádzali v závislosti od roku, kedy ste do systému vstúpili. Takže na pracovníka, ktorý do niektorého z fondov vstúpil

v roku 1995 platili iné pravidlá ako pre toho, čo tam vstúpil napríklad v roku 2003. Do toho si prirátajte ďalšie rozdelenia (pohlavie, počet detí, súkromný/verejný zamestnanec, rodinný status...) a vyjde vám, že napríklad IKA mal v istom momente až 800 rôznych vzorcov na výpočet dôchodku.

Druhý pilier tvoria sektorové fondy (napr. novinársky, bankársky, lekárske a pod.). Tieto sa viac podobajú na klasické komerčné produkty s rôznymi schémami výplaty a garancii. Ich možnosť investovať sú však pomerne úzko limitované, do značnej miery na grécke štátne dlhopisy.

Práve vďaka vysokej komplikovanosti a možnosti inkasovať „bočné“ dôchodky pri účasti vo viacerých fondoch (alebo skôr schémach) je mimoriadne ťažké povedať, koľko vlastne dostáva priemerný grécky dôchodca. Napriek úvodnej informácii o zarazajúcom množstve dôchodkov nad 1000 eur, zďaleka nie všetci grécki dôchodcovia si môžu užívať pohárik Martini na Martiniku. V roku 2006 až 63% dôchodcov odišlo na dôchodok s minimálnou penziou. Tá dosahovala okolo 450 eur (486 eur v roku 2011, ale 14-krát ročne, čo je reálne 567 eur na mesiac). Trikrát bol v tom, že na tento dôchodok mal nárok prakticky každý, kto si odkrútil 15 rokov v práci (v istom období dokonca len 13,5 roka). Následne sa s istotou vo vrecku mohol zapojiť do bohatej šedej ekonomiky v krajine. Priemerný vek odchodu do dôchodku bol v roku 2007 pre mužov 61,6 roka a pre ženy 60,5 roka. Avšak až do roku 2010 bolo možné pri správnej kombinácii hviezd ísť do dôchodku už vo veku 57 rokov s plným dôchodkom. Zhruba 580 „rizikových“ povolání (medzi nimi aj pekári, cukrári, či holiči), malo svoje vlastné pravidlá o ešte predčasnejšom odchode. Úplne zaujímavé to bolo vo verejnom sektore, kde žena zamestnaná pred rokom 1983 s nepľnoletými deťmi mohla ísť na predčasný dôchodok už vo veku 42 rokov.

Grécko patrí do dvadsiatich krajín s najvyšším priemerným vekom dožitia (81 rokov v 2013, Slovensko 76) a zároveň má po Taliansku a Nemecku 3. najvyšší podiel obyvateľov nad 65 rokov v EÚ. Finančná udržateľnosť systému bola témou dávno pred krízou. OECD vydávalo pre grécky dôchodkový systém varovania 28 rokov. V roku 2007 dával štát na dôchodky 11,7% HDP, čo bol 4. najvyšší podiel v EÚ-27. Predikcie boli, že do roku 2060 by Grécko dávalo na dôchodky dávať 25% HDP. Asi nie je treba prízvukovať,

že príspevkový systém je hlboko deficitný a závislý na dotáciách z rozpočtu. V roku 2011 išla štvrtina rozpočtu na dotovanie dôchodkového systému (na Slovensku v tom období zhruba 9%, dnes po presmerovaní časti odvodov z II. piliera asi 5%). Pri pohľade na výdavkovú štruktúru sociálneho systému v

dôchodcovia až 40% (predčasný dôchodcovia), čím sa priemerný prvopilierový dôchodok dostal niekam na 700 euro, príplatky z doplnkového prvopilierového sporenia (pre tých, ktorí sa zúčastňujú) sa pohybujú okolo dodatočných 170 eur. Ďalšie možné príjmy sú zo sektorových fondov a pre zlomok

dôchodcov aj z tretieho piliera. Podľa dostupných štatistík však 45% dôchodcov dostáva menej ako 665 eur mesačne. Penzia sa už vypočítava z príjmu za celé obdobie (pred tým to bolo z príjmu za posledných 2-10 rokov). Výrazne sa posilnila logika dvojzložkovosti dôchodku – na bohatstvo testovanej solidárnej základnej prvej časti a zásluhovej druhej časti. Indexácia bola na roky 2010-2014 zmrazená. Štátni zamestnanci prijatí po roku 2010 boli takisto zaradení do systému (viac o reformách tu). Najnovšie (koniec júna 2015) vláda predostrela návrh reforiem, ktoré zahŕňajú zvýšenie odvodov do doplnkového dôchodkového fondu z 3% na 3,5% a vyššie zdravotné odvody pre penzistov (z 4% na 5%).

Celý obraz naviac môžu skresľovať podvodné žiadosti o dôchodok, ktoré za poslednú dekádu dosiahli impozantných rozmerov. Vďaka administratívne chaosu v komplikovanom systéme za od roku 2000 vyplátilo odhadom 8 miliárd eur nesprávne, vrátane takmer 2 miliónov eur pre 1500 mŕtvych ľudí. Fungovali aj iné „triky“: živnostníci (a dokonca aj niektorí zamestnanci) priznávali oveľa nižšiu mzdu a platili nižšie odvody. Oficiálne si ju zvýšili až na posledné dva roky (neskôr päť rokov) pred dôchodkom, pretože to bola rozhodná doba na výpočet dôchodku. Farmári istú dobu neplatili odvody do dôchodkového systému vôbec. Fondy vysávali aj podvody v oblasti invalidných dôchodkov (známy sa stal ostrov Zakynthos, kde sa v roku 2012 zistilo, že na invaliditu je tam hlásených 9x viac slepcov ako je bežný priemer).

Neprijemnú ranu pre systém predstavoval bankrot Grécka v roku 2012. Od roku 1997 musia penzijné fondy uložiť 77% svojich hotovostných rezerv do fondu v gréckej centrálnej banke, ktorá ich umiestni do gréckych štátnych dlhopisov a pokladničných poukážok. Centrálna banka takto „investovala“ (musela) aj v čase, keď bolo jasné, že s gréckymi dlhopismi je amen. V roku 2012 tak fondy stratili zhruba polovicu hodnoty. V sektorových fondoch utrpeli straty priamo sporitelia, v prvom pilieri vznikla v systéme dodatočná diera, ktorú musel zachraňovať

Table 4. Social insurance expenditure (1970-2002) – amounts in thousand euros

Year	Funds' expenditure			Public budget expenditure			OVERALL EXPENSES
	Pensions	Sickness and lump sum benefits	Total	Pensions	Sickness and lump sum benefits	Total	
1970	-	-	73.403	19.178	8.666	27.844	101.247
1971	-	-	79.190	22.060	9.981	32.041	111.231
1972	-	-	86.787	24.181	12.047	36.228	123.011
1973	-	-	95.727	29.185	14.468	43.653	139.380
1974	-	-	115.880	39.589	19.316	58.905	174.785
1975	-	-	142.022	47.116	26.066	73.182	215.204
1976	-	-	184.733	53.852	36.880	90.732	275.465
1977	-	-	240.411	65.444	43.257	108.701	349.112
1978	-	-	315.876	79.824	55.636	135.460	451.336
1979	-	-	383.161	103.930	72.542	176.472	559.633
1980	-	-	503.577	116.126	82.347	198.473	702.050
1981	-	-	661.611	150.257	112.181	262.438	924.049
1982	-	-	987.211	208.364	173.543	381.907	1.369.118
1983	-	-	1.268.748	251.798	212.965	464.763	1.733.511
1984	-	-	1.612.986	309.523	237.960	547.483	2.160.469
1985	-	-	2.012.035	387.381	343.870	731.251	2.743.286
1986	-	-	2.433.426	487.161	442.723	931.644	3.365.070
1987	-	-	2.839.994	582.291	518.855	1.101.446	3.941.440
1988	-	-	3.524.531	713.227	675.292	1.388.519	4.913.050
1989	-	-	4.209.617	596.590	868.534	1.758.594	5.968.211
1990	-	-	5.160.470	1.110.855	1.144.217	2.255.072	7.415.542
1991	-	-	6.333.168	1.232.945	1.452.325	2.685.270	9.018.438
1992	4.803.938	2.383.542	7.187.480	1.323.891	1.686.606	3.010.497	10.197.977
1993	5.736.701	2.973.552	8.350.253	1.423.756	1.677.124	3.100.880	11.451.133
1994	6.317.285	3.399.956	9.717.241	1.635.108	1.739.146	3.374.254	13.089.645
1995	7.036.443	3.809.983	10.846.426	1.760.822	2.116.220	3.877.042	14.723.468
1996	7.993.861	4.522.248	12.516.109	2.010.271	2.386.987	4.397.258	16.913.367
1997	9.023.536	5.021.306	14.044.842	2.124.724	2.527.883	4.652.607	18.697.449
1998	9.747.352	5.407.554	15.154.906	2.259.721	2.898.117	5.157.890	20.312.804
1999	10.558.034	6.040.745	16.598.779	2.538.517	2.815.883	5.354.400	21.953.179
2000	11.759.788	6.503.818	18.263.606	2.743.947	3.100.986	5.844.933	24.108.539
2001	12.914.882	7.127.513	20.042.395	2.984.593	3.531.029	6.515.622	26.558.017
2002	14.232.818	8.418.710	22.651.528	3.163.610	3.650.683	6.814.293	29.465.821

Source: Ministry of Labour and Social Insurance, 2002 Social Budget, p.28.

rokoch 1992-2002 vidíme, že jeho nákladnosť narastala zhruba o 300%.

Za posledných 25 rokov bolo v Grécku 5 reforiem (ak tú od roku 2010 rátame ako jednu) dôchodkového systému. Znížiť jeho náklady za pokúsila prvýkrát až tá štvrtá, v roku 2008. Reforma zlúčila niektoré fondy, no pri presune fondov sa vnútri nových zachovali viaceré staré schémy a výnimky. Celkovo však zásadné zmeny v udržateľnosti neprišli.

Veľké kroky sa udiali až s „bankrotovými“ reformami, rozbehnutými v roku 2010. Fondy a výplatné vzorce sa ďalej upravovali, výrazne sa sťažil odchod na dôchodok pred dosiahnutím 60 rokov, škrtli sa dva bonusové dôchodky ročne, mierne sa znížili penzie nad 1000 eur. Obmedzili sa tzv. rizikové profesie asi o 30%. Na dôchodky nad 1400 eur bola uvalená špeciálna daň. V roku 2013 mediánový dôchodca dostával dôchodok vo výške 57% priemerného platu. Reformy po roku 2010 osekali dôchodky o 20% (bežní

rozpočet. V posledných týždňoch nová vláda fondom prikázala umiestniť akúkoľvek voľnú hotovosť do štátnej pokladnice, v snahe nazhŕňať každý cent na splátky dlhu.

Vzhľadom k obrovskej nezamestnanosti sa takmer 3/4 zamestnancov snaží nastúpiť na predčasný dôchodok, čo ďalej prehľbuje tlak na systém. Kvôli rozrobenej a nedokončenej reforme, keď mnoho zákonov jednoducho chýba, a nedostatku peňazí, chytí budúci penzisti čelia čoraz dlhšej čakacej dobe na priznanie dôchodku, ktorá sa momentálne pohybuje na úrovni 1,5-2 roky.

Veritelia chcú od vlády zvýšenie dôchodkového veku na 67 rokov, čo najväčšiu elimináciu

predčasných odchodov a rôznych výnimiek pre vybrané povolania, ďalšie zníženie vyplácaných dôchodkov a zlúčenie desiatok sektorových fondov do troch.

Grécky dôchodkový systém je príkladom par excellence voličskej korupcie. Po niekoľko dekád bol používaný ako primárny nástroj vlád na kupovania popularity. Tucty záujmových skupín si vydupali stovky výnimiek, fondíkov, príplatkov, vzorcov, ktoré viedli k postupnému vytvoreniu absolútneho chaosu, v ktorom nikto netušil kde, kedy, komu a koľko sa platí. Jednoducho sa platilo, aby bol pokoj. Korunu tomu nastavila absolútna závislosť na štátnom rozpočte, keďže investície fondov boli len naoko a smerovali zase

len do štátnych dlhopisov.

Výsledkom sú rozvrátené verejné financie a bieda státisícov dôchodcov, ktorých rozpadávajúci sa systém postupne povypľúval s víziou 25 rokov „užívania“ si minimálnych dôchodkov. Tu už rýchla pomoc nie je. Ale je to výborné memento pre krajiny ako Slovensko. Veď len tzv. vianočný dôchodok, hoci má hodnotu len pár desiatok eur, tvoria dve samostatné dávky. Vytváranie neprehľadnosti a chaosu, napríklad aj neustálymi zmenami v II. pilieri, je najlepšou cestou, ako podkopať už tak práchnivejúce základy dôchodkového systému.

eTrend, 24.6.2015

Prípád proti nerovnosti ako takej

Sam Bowman

Čitateľov tohto blogu pravdepodobne nebude potrebné presviedčať, že nerovnosťou medzi ľuďmi sa netreba trápiť. Viac nás zaujíma znižovanie absolútnej chudoby. Ak sa staneš bohatší o 100 dolárov a ja o 50 dolárov, tak sme si podľa môjho názoru polepšili. Ale nakoľko sme sa stali viac nerovnými, pre niekoho by to nebolo to správne.

V konečnom dôsledku však môže byť nerovnosť relevantná. Bez ohľadu na to, či nás to zaujíma alebo nie, ľuďom na tom záleží a bolo by nelogické to považovať ako zlú či nepodstatnú túžbu, rovnako ako za zlú nepovažujeme napríklad túžbu vlastniť drahé hi-tech hodinky.

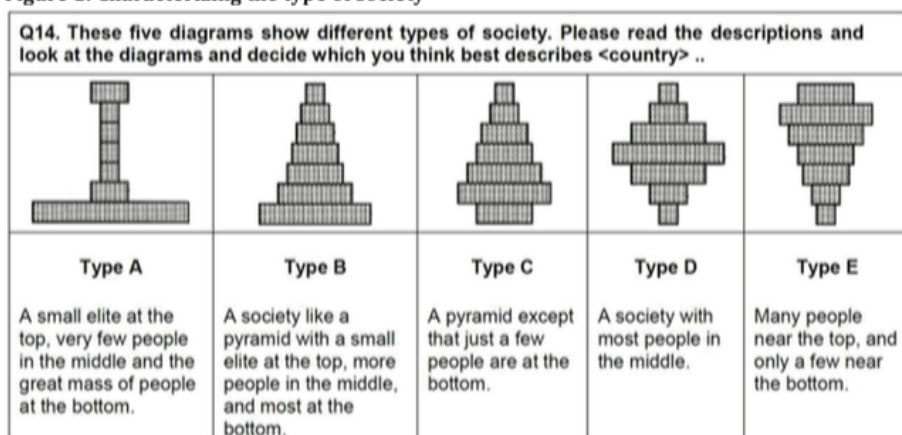
A pretože sa o to ľudia zaujímajú, podľa toho asi aj konajú. Ak by nerovnosť zvyšovala pravdepodobnosť revolúcie, či proti trhových vlád, ako vraví Noah Smith, môže nerovnosť redukovať aj investície a rast ekonomiky.

Kľúčové je, že tieto škody vyplývajúce z nerovnosti pochádzajú od jej vnímania ľuďmi, skôr ako od nerovnosti ako takej. To robí zaujímavou novú štúdiu NBER "Misperceiving Inequality", (Chybné vnímanie nerovnosti, tip od Bryana Caplana, ktorý cituje priamo niektoré z kľúčových častí z tohto článku).

Výsledky ukazujú, že väčšina ľudí vie len veľmi málo o rozsahu a trende príjmových nerovností v ich spoločnosti, alebo kam sami patria v príjmovej distribúcii. Toto platí tak isto pre bohatstvo, ako aj pre príjmy.

Toto nie je sťažnosť pedanta nad nepresnosťou odpovedí. V jednej z otázok mali respondenti určiť, ktorý z piatich diagramov vystihuje najlepšie rozdelenie príjmov v ich krajine. Odpovede respondentov sa zásadne líšili v rôznych krajinách, (68% Lotyšov zvolilo za správnu odpoveď A, tú istú odpoveď zvolili 2% Dánov) ale väčšina

Figure 1: Characterizing the type of society

Source: International Social Survey Project survey (2009) questionnaire.

sa mýlila takmer vo všetkých krajinách.

Vo všeobecnosti, respondenti boli schopní vybrať správny diagram iba o čosi lepšie, ako keby náhodne vybrali odpoveď - 29% odpovedalo správne v porovnaní s náhodným výberom správnej odpovede 22,5%. Správnosť odpovedí sa výrazne líšila medzi krajinami: 61% správnych odpovedí u Nórov, 40% správnych odpovedí od Angličanov, 5% správnych odpovedí od Ukrajincov. Iba v piatich krajinách zo štyridsiatich odpovedala správne väčšina (distribučné diagramy

vychádzajú z príjmov po zdanení, vrátane transferov, odhady ľudí v prípade príjmov pred zdanením sú ešte horšie)

A respondenti neboli blízko, ani keď sa pozrieme na to, koľkí sa pomylili len o jeden diagram naľavo alebo napravo, respondenti odpovedali správne iba o jedno percento lepšie ako náhodný výber (69% verz. 68%). Ako poznamenali autori štúdie: „iba s piatimi možnými odpoveďami, nie je veľmi náročné sa trafiť do správnej do diagramu zobrazeného vedľa správnej odpovede.“

Výsledky taktiež ukazujú, že ľudia netušia, kam sa zaradiť z hľadiska príjmov. 40% majiteľov druhého domu v Británii uviedlo, že patria do spodnej polovice 3% týchto Britov uviedlo, že patrí do top 10%.

V zásade, ak berieme do úvahy obavy o investície a politickú nestabilitu: „V krajinách, kde respondenti odhadovali vo všeobecnosti vysokú mieru nerovnosti, viac ľudí podporovalo prerozdelenie vládou. Ale dopyt po prerozdelení nemal

žiadny vzťah k skutočnej úrovni nerovnosti.“ V štúdií je príliš veľa zaujímavých informácií, ktoré sa nezmestia do jedného článku, ale výsledky sú jednoznačné: Ľudské vnímanie nerovnosti je veľmi ale veľmi nepresné. To platí globálne, s výnimkou zopár škandinávskych krajín.

Existuje zopár dobrých argumentov v prospech zníženia nerovnosti na základe toho, ako ju ľudia vnímajú - napríklad to, že ich to

robí nešťastnými, viac ľavicovými, sú náchylnejší k revolúcii, viac nenávisní voči ľuďom navôkol.

Táto štúdia ukazuje, že takéto vnímanie je prepojené s realitou nerovnosti len veľmi jemne, ak vôbec. Politika prerozdelenia, ktorá znižuje skutočnú nerovnosť je príliš nákladná, a keďže skutočná nerovnosť len málo koreluje s vnímaním nerovnosti, v konečnom dôsledku môže urobiť len veľmi málo na zvýšenie stability krajiny či jej pro-

trhovosť. Ak toto sú skutočné problémy, môžeme ich vyriešiť iba tým, že sa ľudia budú cítiť menej príjmovovo nerovni. Nie tým, že skutočne klesne príjmová nerovnosť.

Na záver, ak aj záleží na ľudskom vnímaní nerovnosti, skutočný stav nie je podstatný.

Prevzaté z Adamsmith.org, 29.5.2015

Pre INESS preložila Zdenka Bilská.

iness.sk, 23.6.2015

(Ne)bojte sa, v školstve sa nič zásadne nemení

Róbert Chovanculiak

Pozor! Od prvého septembra 2015 nadobudne účinnosť inovovaný štátny vzdelávací program. Ak vaše deti nastupujú do 1. alebo 5. ročníka na základnej škole, čakajú ich zmeny. (Ne)bojte sa však, nič zásadné sa nemení.

Podľa Štátneho vzdelávacieho ústavu bude inovovaný štátny vzdelávací program kladť dôraz na prírodovedné a technické vzdelávanie a na rozvinutie umeleckého čítania žiakov na hudobnej a výtvarnej výchove. V praxi to napríklad znamená, že doteraz bola matematika a informatika dotovaná na prvom stupni ZŠ 17 hodinami a hudobná a výtvarná výchova 8; po novom sa na matematiku a informatiku ujde 18 hodín a hudobnú a výtvarnú výchovu 10. A ak by vám to bolo málo, pribudne prvouka.

Inovácia sa má dotknúť aj výkonových štandardov, ktorým ústav vraj vdýchol prehľadnosť a logickejšiu nadväznosť. Tie sú plné zaujímavostí a predovšetkým detailov. Ak má niekto doma budúceho prváčika, bude ho možno zaujímať, čo jeho ratolest dokáže po prvom roku hudobnej výchovy. Prváčik má napr. zvládnuť hrať na elementárnych hudobných nástrojoch, hrať na vlastnom tele, stvárniť riekanku či pieseň hudobno-dramatickými prostriedkami, či vyjadriť dej, náladu, charakteristiku postáv príbehu rytmickými a melodickými nástrojmi alebo inými zdrojmi zvuku. Schválne si to po prvom roku vyskúšajte. A takto pokračujú štandardy pre každý predmet, každého ročníka, na každom stupni vzdelávania.

Tieto chirurgicky-presné rezy inovátorov do polomŕtveho tela základného a stredného vzdelávania sú pokračovaním neslávnej obsahovej reformy školstva z roku 2008. Jeden z jej cieľov bola vyššia autonómia a samostatnosť škôl pri tvorbe obsahu vzdelávania.

To malo zabezpečiť väčšiu diverzitu medzi školami, prispôbenie jednotlivých škôl regionálnym podmienkam a odstraňovanie tupého memorovania a iných neefektívnych praktík z vyučovacieho procesu. Zákom nadefinovaná autonómia škôl však pozostáva z možnosti vypracovať si vlastný školský vzdelávací program. Ten musí vychádzať zo štátneho vzdelávacieho programu, ktorý definuje a vymedzuje obsah výchovy a vzdelávania v školách. Priestor pre iniciatívu škôl spočíva v možnosti určiť postupnosť a rozvrhnutie jednotlivých časových dotácií na predmety. Tie sú totižto nadefinované za jeden celý stupeň (v rámci tzv. rámcových učebných plánov) a škola sa môže rozhodnúť, ako alokuje tieto hodiny v rámci daných ročníkov. Ako keď vám niekto nadiktuje, čo

budete jesť celý deň a vy sa môžete rozhodnúť v akom poradí. Ak máte špeciálnu diétu, nie ste hladný, alebo máte chuť na niečo iné, máte smolu.

Navyše od 1. septembra klesá počet voliteľných hodín na približne 10 % na prvom a 15 % na druhom stupni - čo bol jediný priestor pre kreativitu škôl (ktorú však často, na odporúčanie ústavu, využívali na dotovanie základných predmetov ako Slovenský jazyk, či matematika). Ak by mal ešte niekto pochybnosti o ne-autonómii škôl, stačí pripomenúť, že školy musia na základe reformy z roku 2008 používať učebnice schválené ministerstvom školstva. To berie ako kritérium pre schválenie učebníc ich súlad s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania určenými v školskom zákone a s príslušným (dneska už inovovaným) štátnym vzdelávacím programom.

Slovenské školstvo skutočne potrebuje obsahovú reformu vzdelávania. Nie však súvahovú, ktorá odoberie hodinu informatike a pridá ju na stranu prvouky a následne predefinuje výkonové štandardy. Možno je na čase, aby sme konečne vyskúšali aj opačný prístup, viac autonómne školy v oblasti obsahu a techniky vzdelávania. Pričom by to boli rodičia, ktorí by hrali kľúčovú rolu v rozhodovaní o tom, čo je kritériom „správneho vzdelávania“. To sú totižto osoby najbližšie k svojim potrebám a preferenciám. Nie štátni úradníci definujúci „vyvážený rozvoj osobnosti žiakov“.

iness.sk, 17.6.2015

Kratší pracovný čas nezniží nezamestnanosť

Martin Vlachynský

Čas od času sa objavujú návrhy skrátiť zákonom stanovený pracovný čas a znížiť tak nezamestnanosť.

Môže to vyzerať logicky - ak zo 40 hodín týždenne spravím 35, môžem na každých sedem pracovníkov zamestnať ôsmeho. Toto je však jeden z momentov, kedy metóda sedliackeho rozumu na analýzu nepostačuje. Úvaha totiž vychádza z mylných predpokladov.

Vychádza totiž z „práce“ ako nejakej homogénnej, ľahko deliteľnej komodity. Niečo ako nafta, liter k litru a presne viem, koľko kilometrov traktor prejde. S prácou je to však iné. Každý prárečtívý človek ponúka na trhu práce unikátnu službu. Tá je tvorená jeho fyzickými aj psychickými schopnosťami, jeho geografickou lokáciou, či životopisom. Čím zložitejšia práca, tým unikátnejšie požiadavky.

Naviac je tu druhý faktor - fixné náklady zamestnávania. Každého zamestnanca musíte prihlásiť do poisťovní, starať sa mu o dane a odvody, riešiť s ním BOZP, pracovnú zdravotnú službu, zaškolenie a podobne. Preto je jeden človek pracujúci 40 hodín vždy lacnejší ako dvaja pracujúci po 20 hodín.

Veľmi peknú demonštráciu týchto princípov nájdeme vo Francúzsku. Tam premiér Lionel Jospin v roku 1998 zaviedol 35 hodinový

pracovný týždeň práve s cieľom znížiť nezamestnanosť. Výsledok sa nedostavil. Nezamestnanosť ostala, pretože zamestnanci naďalej pracovali zhruba 40 hodín týždenne, len sa s nimi zamestnávateľi museli dohodnúť.

Napríklad energetická firma EDF v minulosti uzavrela dohodu s časťou svojich zamestnancov – 30 000 bielogoliernikmi – že budú robiť 39.5 hodín týždenne a k 27 štandardným dňom za to dostanú ďalších 23 dní dovolenky. Dokopy je to okruhých 10 týždňov ročne, aby si oddýchli od vykorisťovania otrockým kapitalizmom, čo je možné vo firme s garantovaným trhovým postavením a vlastníctvom štátu (85%). Priemerne Francúzi odpracujú o 3 týždne ročne menej ako Slováci.

Aj to však firme spôsobuje problémy s organizáciou práce. Preto sa vládou kontrolova-

ná firma najnovšie rozhodla, že dovolenku navyše skúsi od zamestnancov odkúpiť. Navrhuje, že ak sa vzdajú 23 dní, vyplatí im

kompensáciu 10 000 eur. Manažéri navyše dostanú bonus k platu vo výške 4-6%. Odporom sa to nepáči. Kompensácia by podľa nich mala byť 80 000 eur. A teraz si to porovnajte napríklad s USA, kde zákon stanovuje

presne 0 dní platenej dovolenky.

Znamená to, že by sa nemalo dovolenkovať? To sa dá asi sotva predstaviť, a nevedia si to predstaviť ani Američania, ktorých v hlučných skupinkách stretávame na plážach okolo sveta. No ekonomicky efektívnejšie sú slobodné dohody medzi jednotlivými zamestnávateľmi a zamestnancami/odbormi. Dovolenka, ani tá vo Francúzsku, nie je žiaden darček. Každý zamestnanec má o ňu poníženú mzdu, keďže vstupuje do podnikateľovej kalkulácie nákladov a výnosov. A práve šikovných podnikateľov potrebujú zamestnanci kvôli dovolenke ako soľ.

Na konci dňa, ľudia v bohatších štátoch s efektívnymi ekonomikami si aj tak môžu dovoliť „kúpiť“ viac osobného voľna.

iness.sk, 16.6.2015

Skutočná vzdelávacia lekcia z Fínska

Róbert Chovanculiak

Spoločnosť a jej fungovanie je komplexný, dynamický systém, kde je veľmi ťažké nájsť kauzálnu väzbu medzi príčinou a následkom. Aj preto sú poznatky z tejto oblasti vedeckého poznania často predmetom sporov. Poučiť sa z historicko-spoločenských udalostí je veľmi ťažké a skoro každú takúto udalosť je možné interpretovať podľa vlastného presvedčenia.

Ľudia však majú tendenciu na tento fakt zabúdať, predovšetkým keď narazia na empirický dôkaz podporujúci ich pre(d)svedčenie. Niečo podobné sa odohralo na začiatku 21. storočia po zverejnení prvých výsledkov medzinárodného testovania žiakov PISA, ktoré realizovalo OECD. Fínsko s jeho novým reformovaným školstvom predbehlo všetky krajiny a umiestnilo sa na prvom mieste vo všetkých kategóriách. Téma úspešných fínskych reforiem školstva odvtedy rezonuje aj na Slovensku. Záver, ktorý si z týchto výsledkov zobrala väčšina reformátorov (nie len zo Slovenska) znie, že Fínsko vykonalo tie správne reformy a vďaka nim sú na špike v základnom vzdelávaní.

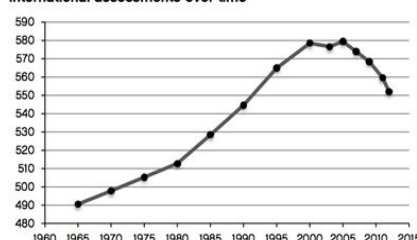
Toto vyzdvihovanie fínskeho systému vzdelávania dospelo do takého stavu, že v diskusií o reforme školstva nenájdete debatu (Sme, SAS, Havran), kde by sa Fínsko nespomínalo ako príklad úspešnej reformy, alebo kde by sa odborníci nepredbiehali dĺžkou svojho kontaktu s fínskym vzdelávacím systémom,

či pozvaním fínskych expertov. Skrátka Fíni majú kľúč a ten síce nemusí presne pasovať do našej diery, ale určite majú expertízu a výsledky. Fínsky systém je však charakteristický presným opakom toho, čo zvyčajne vyžadujeme od dobre fungujúcich služieb: nie je v ňom konkurencia a služby jednotlivých škôl sú vysoko egalitarizované. Inak povedané žiadny trh a silný dôraz na stieranie rozdielov medzi školami.

Lenže ako spomíname v úvode, v spoločenských otázkach to nie je nikdy také jednoduché. Najnovšia štúdia Skutočná Fínska Lekcia (Real Finnish Lessons) z The Centre for Policy Studies prišla s veľmi zaujímavými závermi, ktoré pravdepodobne sklamú veľkú časť fanúšikov fínskeho systému vzdelávania. Štúdia totižto ukázala, že k najväčšiemu zlepšeniu študentov došlo ešte počas fungovania starého, nereformovaného systému a že naopak, keď začali v praxi fungovať nové praktiky, začali kvality fínskych žiakov upadať.

Na prvom grafe môžete vidieť vývoj výsledkov testovania fínskych žiakov za posledných 55 rokov. Tie sa zlepšovali až do konca dvadsiateho storočia, kedy boli odstránené posledné praktiky tradičného systému výuky, ktorý bol založený na hierarchickom usporiadaní, pasívnom žiakovi a slabšej autonómii škôl.

Chart 1: Finnish lower-secondary pupil performance in international assessments over time

Iné dáta na druhom grafe taktiež poukazujú na klesajúci trend vo výsledkoch 18-20 ročných brancov počas posledných rokov 20. storočia, kedy sa začal naplno praktizovať nový systém.

Chart 2: Average male army test scores in Finland over time

Zdá sa teda, že Fíni dosahujú nadpriemerné výsledky napriek ich novému systému, nie vďaka nemu. Navyše počas tohto obdobia poklesu kvality študentov narástli výdavky za 10 rokov (v stálych cenách) na základné a stredné školstvo vo Fínsku o výše 30 % (Education at a Glance 2014). Zatiaľ čo napr. v Nemecku to bolo 8 % a vo Francúzsku 3 %.

To však neznamená, že záverom, ktorý by sme si mali zobrať z tejto štúdie, je velebenie starého fínskeho systému. Za úspechom mladistvých Finov môžu byť nie systémové ale kultúrne faktory. Napríklad dôležitosť vzdelávania, ktorú mu pripisujú fínski rodičia, tradičné vysoké postavenie učiteľov v spoločnosti alebo silný zvyk čítania. Vo Fínsku pripadá v priemere 18 vypožičaných kníh ročne na osobu. Záverom by malo radšej byť varovanie pre všetkých, ktorí chcú na základe dnes módných praktík vyučovania, alebo posledných výskumov v pedagogike a neurológii, či dokonca na základe svojich osobných učiteľských skúseností, reformovať školstvo celej krajiny. Nech sú ich úmysly akékoľvek dobré, jednoduché a dlhotrvajúce riešenie neexistuje.

To čo slovenské vzdelávanie potrebuje, je inštitucionálny rámec, kde bude môcť dochádzať k neustálym tisíciam malých reforiem paralelne bez nejakého koordinačného centra. Nepotrebuje systém, kde sa niek-

to v ministerskom kresle pri rannej káve zamýšľa, koľko hodín hudobnej výchovy absolvuje žiak na 1. stupni základnej školy alebo aké obrázky budú v šlabikári. Potrebujeme systém slobodného experimentovania, a

hľadania úspešných riešení s možnosťou ich replikácie so spätnou väzbou.

eTrend, 8.6.2015

Základné školstvo neschopné reakcie

Róbert Chovanculiak

Jedno z najzaujímavejších čísel zo slovenského školstva je pomer vývoja počtu žiakov na základných školách k počtu škôl, tried, učiteľov alebo celkovo nákladov na základné školy. Za posledné štvrté storočie poklesol počet žiakov základných škôl skoro o polovicu. Podľa údajov zo štatistickej ročenky Ústavu informácií a prognóz školstva bolo v roku 1989 724 248 žiakov, pričom v školskom roku 2014/2015 ich bolo na základných školách už len 425 731.

Tento pokles dopytu však nesprievádzalo skoro žiadne prispôsobenie sa na strane ponuky. Počet škôl poklesol len mierne, počet učební dokonca narástol a počet učiteľov sa zmenšil ani nie o 5 %. Presné čísla aj s prepočtami na jedného žiaka sú v tabuľke 1. Ako môžete vidieť, na začiatku 90. rokov pripadalo na jednu školu vyše 300 žiakov, zatiaľ čo v roku 2014 to už bolo pod 200. Toto všetko bolo sprevádzané rastom výdavkov na základné školstvo – aj keď podľa mnohých nedostatočným, slabou kvalitou jeho výstupov a zároveň nespokojnosť učiteľov s ich odmenami.

V zásade však nejde o žiadnu náhodu, náhodou by bol presne opačný stav, t.j. keby sa služby základného vzdelávania priamo prispôbovali zmenám vo vonkajších podmienkach. Dôvod je prostý – prenechanie plánovania štruktúry tejto služby vo verejných rukách. Tieto ruky, na rozdiel od tej neviditeľnej, totižto nemajú mechanizmy, ktoré

Tabuľka 1.	1989	2014
Počet žiakov	724 248	425 731
Počet učiteľov	36 242	34 811
Počet škôl	2 302	2 133
Počet učební	29 539	33 361
Počet žiakov na jednu školu	314,6	199,6
Počet žiakov na jedného učiteľa	20,0	12,2

by im umožnili dynamické prispôsobovanie sa štruktúry nejakého odvetvia meniacim sa podmienkam t.j. preferenciám, technológiám a dostupným zdrojom. Verejný sektor nedokáže kalkulovať zisk a stratu, inak povedané, nevie identifikovať, či daná služba na konkrétnom mieste zvyšuje blahobyt spoločnosti, alebo naopak je len plytvaním zdrojmi, ktoré mohli byť použité inde.

Plánovanie štruktúry základného vzdelávania pomocou administratívno-byrokratických nariadení tak trpí rovnakými problémami akými trpelo plánovanie hygienických potrieb v socializme a akými by trpelo akékoľvek iné odvetvie vyňaté z tlaku trhových mechanizmov. Výsledkom sú rôzne nerovnováhy: na jednej strane prebytok niečoho a zároveň nedostatok iného, na druhej strane prítomna nespokojnosť s odmenou u zamestnancov a zároveň nespokojnosť zákazníkov s výkonom. Nie je náhoda, že v diskusiách o „primeranosti“ financovania škol-

stva sa používajú o kvalite vzdelávania nič nehovoriace ukazovatele, ako % hrubého domáceho produktu, alebo priemer nejakej skupiny, ako napr. EÚ 28, či OECD.

Dnes základné školy vyprodukojú skoro o polovicu menej žiakov ako pred 25 rokmi a zároveň na to potrebujú stále viac zdrojov. A to všetko pri v posledných rokoch klesajúcej kvalite vzdelania podľa medzinárodných testov PISA. Je ťažké nájsť nejaké iné verejné odvetvie, ktoré by dosahovalo obdobné výsledky pri neustále sa zlepšujúcich IT technológiách, ktoré sú mimochodom zodpovedné za revolúciu práve aj v nových spôsoboch vzdelávania.

Z týchto nerovnováh však nevyplýva, že dnes ide do základného školstva príliš veľa zdrojov. Pravda je taká, že nikto nevie, koľko je veľa alebo málo zdrojov v akomkoľvek odvetví, pokiaľ nefunguje v rámci trhových mechanizmov. Kým však diskusia v EÚ alebo na Slovensku dozreje týmto smerom, je potrebné hľadať v školstve oblasti, procesy a motivácie, ktoré by pomohli pri prispôbovaní sa školstva meniacim sa podmienkam, zvýšili kvalitu jeho výstupov a zabezpečili vyššiu spokojnosť spotrebiteľov. Nech už sú to vouchery, kredity aj na mimoškolské vzdelávanie, vyššia autonómnosť škôl a konkurencia medzi nimi alebo aktívnejšia podpora domáceho vzdelávania.

eTrend, 26.5.2015

Zložme sa cez crowdfunding

Róbert Chovanculiak

KICKSTARTER

Podľa mnohých ekonómov existujú statky, ktoré sa nedajú zabezpečiť inak ako štátnym donútením, ani financovať inak ako zdaňovaním. No koncept crowdfundingu ukazuje nápadité nové spôsoby, ako by to mohlo fungovať aj bez všadeprítomnej a všemocnej vlády.

Ekonómovia sa zhodnú na tom, že trhový mechanizmus umožňuje v zásade efektívne využívanie vzácnych zdrojov. Takpovediac, že „neviditeľná ruka“ trhu vedie jednotlivcov sledujúcich svoj vlastný záujem pomocou cenového mechanizmu k zvyšovaniu blahobytu celej spoločnosti. Existujú však zvlášť-

ne prípady, keď sa väčšina ekonómov takisto zhodne na tom, že trh zlyhá. Medzi tieto prípady patria aj verejné statky.

Už Socha slobody

Od územného plánovania cez políciu, súdy, majáky, chodníky, až po pouličné osvetlenie, cesty, kanalizáciu či vzdelávanie... Ekonómia definujú verejné statky ako statky, z ktorých spotreby nie je možné vylúčiť neplatičov. Je to buď technicky nerealizovateľné, alebo príliš nákladné. Klasický argument pokračuje poukázaním na motivácie, ktorým čelia potenciálni spotrebiteľia – totiž, aby sa stali čiernymi pasažiermi, ktorí vzácny statok využijú a pritom zaň nezaplatia. To, samozrejme, predstavuje problém pre podnikateľov. Tí nie sú ochotní poskytovať službu, na ktorej nemôžu zarábať. Na konci dňa

tak máme verejný statok, ktorého úžitky síce prevyšujú náklady na jeho realizáciu, no ak budú spotrebiteľia aj podnikatelia sledovať svoj vlastný záujem, nebude tento statok poskytnutý. Trh zlyhal a na rad prichádza „viditeľná ruka“ štátu s jej legálnou možnosťou aplikovať donútenie...

Tento myšlienkový postup a závery z neho plynúce však boli v realite už mnohokrát vyvrátené. Ľudia, ktorí v minulosti čelili problému verejných statkov pri náznaku prekážok nezalomili rukami a nezačali blúzniť o fiktívnej spoločenskej zmluve. Namiesto toho prišli s množstvom kreatívnych inštitucionálnych a podnikateľských riešení. Dnes tak môžete nájsť odborné články o tom, ako si ľudia dobrovoľne zabezpečili hádam každý učebnicový príklad verejného statku – vráta-

ne prímorských majákov, škôl či pouličného osvetlenia.

Podobný príklad trochu sofistikovanejšieho riešenia problému verejných statkov predstavuje dnes crowdfunding. O čo presne ide? Crowdfunding je špecifická praktika financovania rôznych projektov davom, teda pomocou relatívne veľkého množstva malých príspevkov. Dnes sa tak deje spravidla prostredníctvom internetu na web stránkach crowdfundingových platforiem. Donedávna sa drvivá väčšina kampaní zameriavala na poskytovanie súkromných statkov alebo na investovanie do nových start-upov, hľadajúcich kapitál. V posledných rokoch sa však začali objavovať aj špecializované platformy s cieľom financovať poskytovanie verejných statkov. A ukázali sa ako relatívne úspešné – umožnili dobrovoľné zabezpečenie prakticky všetkých príkladov verejných statkov z učebníc ekonómie.

Akýmsi prvým príkladom (ešte offline) crowdfundingu bola inštalácia Sochy slobody v USA. Francúzi ju na konci 19. storočia poslali Američanom, ale bez podstavca, ktorý si museli zafinancovať sami. Problémom bolo, že náklady vo výške 100-tisíc dolárov odmietol poskytnúť guvernér New Yorku, Grover Cleveland (budúci prezident USA), a rovnako aj federálna vláda. Nakoniec potrebnú sumu pomohol vyzbierať vydavateľ Joseph Pulitzer, ktorý prostredníctvom svojich novín *The World* usporiadal verejnú zbierku. Zapojilo sa do nej vyše 120-tisíc ľudí a s priemerným príspevkom menším ako jeden dolár vyzbierali počas piatich mesiacov 102-tisíc dolárov (v dnešných cenách vyše 6 miliónov amerických dolárov).

Aj vojsko Ukrajiny

Dnešný on-line crowdfunding ponúka síce menej honosné, ale o to praktickejšie, a preto aj zaujímavejšie príklady. Po tom, ako mesto Highland Park v USA odstránilo dve tretiny pouličných lúčov pre problémy s dlhmi, sa jeho obyvatelia rozhodli vybudovať si osvetlenie sami. Ešte v roku 2012 uspeli s crowdfundingovou kampaňou na platforme Indiegogo a podarilo sa im postaviť prvú solárnu lampu v ich meste. No snaha miestnych pokračovala a v roku 2014 už na špecializovanej platforme pre verejné statky loby.org založili rovnako úspešnú kampaň na vybudovanie dvadsiatich lúčov.

Z trochu iného súdka je crowdfundingová zbierka z Detroitu, kde fanúšikovia Robocopa zafinancovali vytvorenie takmer toľkovej kovovej sochy tohto akčného hrdinu. Podarilo sa im vyzbierať 67-tisíc dolárov. Úradníci aj napriek tomu jej osadenie v po-

slednej chvíli stopli a socha stále čaká na svoje miesto.

Crowdfunding pomáha aj pri vybudovaní veľkého bazéna v New Yorku na rieke East River. Táto rieka je dlhodobo znečistená a neprinášala obyvateľom žiadne benefity. Preto sa partia dizajnérov rozhodla postaviť špeciálny bazén, ktorý by sám plával v tejto rieke a zároveň z nej využíval filtrovanú vodu. Prvá kampaň zameraná na vývoj a testovanie mala stanovený prah na 25-tisíc dolárov, pričom za šesť dní sa jej podarilo vyzbierať 41-tisíc. Druhá kampaň, ktorej cieľom bolo vytvorenie funkčného prototypu, si vyžadovala 250-tisíc dolárov a aj v tomto prípade sa podarilo vyzbierať celú sumu v pomerne

navyššie dokáže zabezpečiť aj taký čistý verejný statok, akým je národná obrana, pričádzajú z Ukrajiny. Keď tam v druhej polovici roku 2014 rozpúťali proruskí separatisti boje, nachádzala sa oficiálna armáda Ukrajiny vo veľmi zlej situácii. Bola podfinancovaná a s nedostatočnou výzbrojou. V tomto čase vznikla na Ukrajine nová crowdfundingová platforma Narodniy.org.ua. Jej hlavným cieľom je umožniť ukrajinským občanom pomôcť zlepšiť vybavenie a výzbroj ich armády. Úspešné kampane už pomohli zakúpiť uniformy, nepriestrelné vesty, špeciálne okuliare, stravu, vybavenie pre snajperov i špeciálne komando, obrnený transportér, poľnú nemocnicu, prvý ukrajinský dron a podobne.

Najčastejšie sa príspevky pohybujú v rozmedzí jedného až dvoch tisícov dolárov a od spustenia kampaní sa podarilo vyzbierať 11,7 milióna amerických dolárov.

Tri dôvody

Tento úspech crowdfundingu pri zabezpečovaní verejných statkov nie je žiadna náhoda. Ide o zásluhu jeho inštitucionálnej štruktúry, ktorá mu umožňuje značné zmiernenie problému čierneho pasažiera, opísaného vyššie. Deje sa tak predovšetkým pomocou troch mechanizmov:

Po prvé, crowdfunding je verejnou zbierkou využívajúcou takzvaný prahový systém s možnosťou vrátenia peňazí, inak nazývaný aj „všetko alebo nič“ systém. To znamená, že tvorcovia kampane na platforme najskôr stanovia prah – sumu peňazí, ktorú potrebujú vyzbierať, aby dokázali poskytnúť sľubovaný verejný statok. Rovnako sa však zaviazujú, že ak túto sumu nedokážu vyzbierať, tak všetky príspevky vrátia pôvodným prispievateľom. Tým pádom sa nemôže stať, že niekto prispeje a nedostane za to žiadnu protihodnotu. Takto sa verejný statok poskytovaný na crowdfundingovom základe aspoň do určitej

miery priblíži súkromnému statku, kde tiež absentuje možnosť „platby za nič“.

Druhým dôležitým mechanizmom, znižujúcim problém čierneho pasažiera, je takzvaný systém odstupňovaných odmien. Crowdfundingová platforma spravidla umožňuje tvorcovi kampane nastaviť špeciálne odmeny pre prispievateľov a tie sú odstupňované podľa veľkosti ich príspevku. Tento mechanizmus sa v ekonómii nazýva selektívny podnet a je v ekonomickej teórii už dlho známy ako jeden z najdôležitejších faktorov pri prekonávaní problému verejných statkov. Ide vlastne o zviažanie príspevku na verejný statok s odmenou vo forme súkromného statku. Najčastejšie sú crowdfundingové odmeny vo forme predmetov, ktoré nemôže človek získať inak, len príspevom na crowdfundingovú kampaň. Sú to napríklad pamät-

MODEL
Of the Statue of

"LIBERTY ENLIGHTENING THE WORLD,"
Issued by the American Committee
IN AID OF THE PEDESTAL FUND.

ONE DOLLAR EACH.

This attractive souvenir and Mantel or Desk ornament is a perfect fac-simile of the model furnished by the artist.

The Statuette in same metal, twelve inches high, at

FIVE DOLLARS EACH,

delivered.

The designs of Statue and Pedestal are protected by U. S. Patents, granted to A. BARTHOLOMI in 1878-79, and the models can only be furnished by this Committee.

The people of France donated the money to build the Statue and presented it to the United States of America.

Every American citizen should feel proud to donate to the Pedestal Fund and own a Model in token of their subscription and proof of title to ownership in this great work.

Address with remittance,

RICHARD BUTLER, Sect'y,
American Committee of the Statue of Liberty,
33 Mercer St., New York.

Orders Received Here.

krátkom čase. Finálna tretia časť kampane sa plánuje na rok 2016.

Crowdfunding sa však využíva aj na vážnejšie účely. Jedna oblasť v Oaklande čelila zvýšenej kriminalite a mesto s tým nedokázalo nič spraviť. Obyvatelia sa preto rozhodli ďalej nečakať na „viditeľnú ruku“ a založili vlastnú kampaň na platforme CrowdTilt. Cieľom kampane bolo vyzbierať 20-tisíc dolárov na zakúpenie služieb súkromnej polície, ktorá by hliadkovala v oblasti. Priemerný príspevok domácnosti bol 80 dolárov a obyvatelia si sami zabezpečili hliadkovanie polície 5 dní do týždňa, 12 hodín denne počas 4 mesiacov. Neskôr ich v tomto meste nasledovali ďalšie štvrte.

Dôkazy o tom, že crowdfunding nie je len doménou bohatého západného sveta, a že

né tričká, čiapky, tašky, podpisy, stretnutia so zakladateľmi a podobne. Vo vyššie opísaných prípadoch to bol napríklad špeciálny kontrakt s lokálnou, súkromnou políciou (trebárs možnosť im zavolať) alebo v prípade kúpaliska to boli dve kachličky s vygravírovaným menom prispievateľa, pričom jedna skončí ako trvalá súčasť bazéna.

Tretím mechanizmom je využívanie internetu s web 2.0 aplikáciami, ktoré pomohli radikálne znížiť transakčné náklady. Do začiatku 21. storočia bol internet využívaný predovšetkým len ako pasívny nástroj šírenia informácií. Išlo teda len o akési elektronické noviny. To sa však zmenilo s príchodom

web 2.0 aplikácií. Tie umožnili jednoduchú, rýchlu a nízkonákladovú interakciu medzi miliónmi používateľov. Používatelia sa tak stali aktívnymi tvorcami obsahu...

Tieto tri mechanizmy spoločne vytvárajú jedinečný prostriedok, ako zabezpečiť verejné statky na dobrovoľnej báze. Preto sa zdá, že častejšie ako trh zlyháva predstavivosť ekonómov. Tí, uväznení v analytickej kazajke svojich modelov, si často nedokážu predstaviť všetky podnikateľské možnosti, ktorými ľudia z mäsa a kostí prekonávajú problémy a zlyhania trhu. Využitie crowdfundingu a jeho inštitucionálnej štruktúry pri riešení problému verejného statku je práve príkladom

takej podnikateľskej aktivity, ktorá umožní realizovať inak nerealizovateľný zisk. Crowdfunding samozrejme nerieši problém verejných statkov dokonale. Také riešenie ani neexistuje. No núka sa otázka, či je vhodnou alternatívou prenechanie poskytovania týchto statkov na agentov s legálnou právomocou používať donútenie v podobe politikov a štátnych úradníkov. Očakávať totiž, že túto moc využijú len na páchanie dobra; je fakticky ako očakávať, že títo agenti z nejakého dôvodu začnú dobrovoľne prispievať práve na tie verejné statky, pre ktorých existenciu im bol priznaný monopol na donútenie.

.týždeň, 7.6.2015

Zlé peniaze na Fakulte managementu UK

Juraj Karpiš prednášal o Zlých peniazoch 13.5.2015 na Fakulte managementu UK.

Prednáška pre asi 30 študentov sa zaoberala eurokrízou, jej príčinami, priebehom a dôsledkami.

Témou vzniku krízy sa Juraj Karpiš podrobne rozoberá v pripravovanej knihe Zlé peniaze.

Diskusia Slovenské elektrárne na rázcestí

Strana Sloboda a Solidarita vo štvrtok 21.5.2015 organizovala v Liberálnom dome panelovú diskusiu na tému súčasnej situácie okolo predaja Slovenských elektrární a sporov okolo vodnej elektrárne Gabčíkovo.

Analytik INESS Martin Vlachynský prezento-

val názor, podľa ktorého mimoriadne nešťastné opatrenia vlády voči Enelu zhoršujú obraz Slovenska pre zahraničných investorov. Prípadné nadobudnutie väčších podielov štátu v energetických podnikoch len otvorí dvere pre rozsiahlejšie neefektivity a

zneužívanie na politické ciele.

Spoludiskutujúcimi boli Jozef Rajtár a Karol Galek z SaS.

INESS na Liberty Fund konferencii vo Viedni

V dňoch 14-15. júna 2015 sa v priestoroch viedenského Austrian Economics Center uskutočnila konferencia The Liberty Fund Conference pre vybraných 40 zástupcov think tankov a univerzít z Európy a USA.

Za INESS sa na nej zúčastnil Richard Ďurana. Témami konferencie, na ktorej sa diskutovalo o vopred stanovenej literatúre, boli predovšetkým podnikatelia, ich spoločenská úloha a problémy, ktorým čelia; a štát sociálneho blahobytu a jeho (ne)udržateľnosť a pokrivené motivácie, ktoré na trhu vytvára.

Po konferencii nasledoval debriefing ku konferenčnej tour The 2015 Free Market Road

Show, v rámci ktorej rovnomennú konferenciu na Slovensku organizoval INESS.

INESS na rómskom workshope v Budapešti

Richard Ďurana z INESS sa zúčastnil na dvojdňovom workshope „Countering Fear, the Security Mindset and the ‘Othering’ of Roma“, ktoré v dňoch 9-10. júna 2015 zorganizovali v Budapešti Think Tank Fund (TTF) a Roma Initiatives Office (RIO), patriace pod Open Society Foundations.

Viac ako 50 účastníkov prevažne z Európy diskutovalo o cieľoch, prekážkach a príležitostiach, ktoré túto tému sprevádzajú.

Nosnými témami boli: i) bezpečnosť, vymoženosti práva a radikalizácia, ii) ekonomické aspekty a sociálne podnikanie, iii) politická participácia a voľby, iv) migrácia a inklúzia.

Dôležitým prvkom bola hľadanie prienikov medzi prácou think tankov a rómskymi organizáciami.

INESS na Think Tank Start Up Training

Martin Vlachynský sa ako zástupca INESS v litovskom Vilniuse zúčastnil podujatia Think Tank Start Up Training.

Pod záštitou Atlas Network a Lithuanian Free Market Institute (LFMI) si 20 účastníkov zo 16 think tankov zo 14 krajín Európy vymieňalo skúsenosti s advokáciou ekonomickej slobody, transparentnosťou verejných financií a zlepšovaním konkurenčného prostredia krajín.

Okrem členov LFMI boli prednášajúcimi aj coach Peter Botting či profesor Tim Evans.

Pro/Anti Market

PRO MARKET

Švajčiari odmietli federálnu daň zo smrti

Vo Švajčiarsku musia žiť mimozemšťania, alebo aspoň elfovia! Presne to vás napadne, ak ste si utvorili obrázok o európskej spoločnosti čítaním internetových diskusií. Kým vo zvyšku Európy sa to hemží diskusiami o nových daniach, prerozdelení a nerovnosti, vo Švajčiarsku voliči hodili do koša niekoľko „progresívnych“ iniciatív.

V roku 2013 v referende odmietli zavedenie platových stropov pre manažérov. V roku 2014 zase v referende odmietli zrušiť daňové výnimky pre zahraničných bohatcov žijúcich v krajine. No a pred pár dňami zase odmietli zavedenie federálnej dane zo smrti,

WARNING: The Gov't isn't done with you just yet.

nazývanej aj dedičská daň.

Výsledky hlasovania boli jednoznačné, keď sa proti vyslovilo 71% hlasujúcich pri 44 % účasti. Hlas proti prevážil v každom z 23 kantónov.

Švajčiari tak odmietli nielen zvýšenie daňovej záťaže, ale nepriamo podporili aj daňovú autonómiu kantónov. Každý kantón si totiž určuje dedičskú a darovaciu daň sám. Niektoré kantóny ich nemajú vôbec, niektoré ich majú len pre nepriaznivých dedičov a niektoré majú sadzby dane aj pre príbuzných dedičov.

Nezávislosť regiónov a ich vzájomná súťaž o vytvorenie čo najlepších podmienok pre obyvateľov je dôležitým prvkom fungovania švajčiarskej konfederácie a jej ekonomického úspechu. Táto súťaž v minulosti zašla až tak

ďaleko, že niektoré kantóny mali regresívnu sadzbu dane z príjmu. Teda čím bohatší, tým nižšia sadzba (hoci v absolútnych číslach samotná daň bola vyššia).

Na Slovensku je takáto autonómia až nepredstaviteľná. Od nového roka kraje dokonca prišli ešte aj o symbolickú možnosť rozhodovať o dani z motorových vozidiel. Ale Slovensko nie je Švajčiarsko...

ANTI MARKET

Dôchodcovia do zbrane!

V produkcii smutno-smiešnych opatrení a vyhlásení súčasná vláda ťažko nájde konkurenta. Pred pár dňami napríklad vyzvala dôchodcov, aby „kontrolovali obchodníkov“, či po znížení DPH znížili ceny.

Je to ďalšie zosmiešnenie starých ľudí, ktoré podnieti vznik nejedného cynického vtipu na tému seniori. No hlavne je to už tradičný ekonomický analfabetizmus z produkcie politického sektora.

V rámci budovania znalostnej ekonomiky sa teda nad tým krátko zamyslime:

1.) Najskôr morálny argument. Hoci krivý ako Krakonošova palica, predsa len tu máme nejaký ten kapitalizmus a trhovú tvorbu (väčšiny) cien. Obchodník si môže dať cenu akú chce, kedy chce a nemusí to nijak vysvetľovať. Vy sa mu môžete vysmiať do tváre a ísť inam. Keby len to – môžete si prenajať daku maringotku (+zaplatiť daňovú licenciu, vybaviť si živnosť, zaplatiť zábezpeku na DPH, nahlásiť sa do poisťovní, ohlásiť sa hygiene, kúpiť pokladnicu...) a predávať nie o 8,33 % lacnejšie (pre obe štátneho školstva – je to 110 %/120 % - 1), ale pokojne o 25 %. Cesta k zbohatnutiu otvorená!

2.) Iné nákladové položky nie sú vytesané do kameňa. Možno o týždeň príde vyšší účet za elektrinu, zdražie nafta a tým služby prepravcov, alebo stúpne minimálna mzda a jej pásma (nie je tak náhodou aj toto v sociálnom balíčku 2?) a zdražujú zamestnanci. Nie je možné oddeliť jednotlivé efekty. Ak ceny neklesnú, nemusí to znamenať, že obchodník

má vyššiu maržu, ale že nezvýšil ceny, ako by pôvodne chcel.

3.) Obchodníci používajú rôzne cenové stratégie a menia ich v čase. Neexistuje nič ako cena 1 rožka. Spomínate na časy, keď sa pri otváraaní hypermarketov predávali rožky za korunu a uličky obchodov sa tak na chvíľu zmenili na verdunské zákopy, kde nákupné vozíky boli tanky bojujúce o posledné zdroje voňavého pečiva? Každá gazdinka vie, že ceny výrobkov sa menia doslova zo dňa na deň oboma smermi.

Inak povedané, cena je výsledkom dynamických procesov. Reaguje na zmeny v dopyte a ponuke a je v každom okamihu jedinečná. Poeta by povedal, ako snehová vločka. My si prozaicky predstavme nasledujúcu rozprávku:

Jožko má rád aj dobošky, aj tvaroh. V jeho obľúbenej večierke stojí tvaroh 1,5 eura, čo sa mu zdá veľa, preto si 6 dní v týždni kúpi dobošku a len v nedeľu tvaroh. Zrazu však tvaroh zlacnie na 1,37 eura. Jožkova psychologická cenová bariéra je prekonaná a hoci zlacneli aj dobošky, on si zrazu kupuje 4 tvarohy týždenne. Obchodníkovi (prípadne veľkoobchodníkovi nad ním) miznú z regálu tvarohy a kopia sa mu dobošky. Rozhodne sa preto zvýšiť cenu tvarohu a znížiť na dobošky. Tvaroh zrazu stojí 1,45 eur.

Kde je v tom príbehu DPH? No nikde! A o tom to je. Robiť vo svete trhových cien z dôchodcov kontrolórov znamená robiť z nich blbcov a z podnikateľov spoločenských nepriateľov. A pritom jediný problém je v chatrnom ekonomickom myslení politikov.

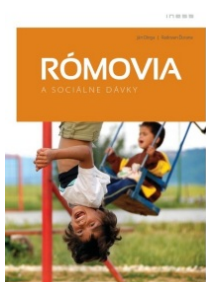
INESS Publikácie & Policy Notes

Publikácia s názvom **Atómová hrozba** a podtitulom *Prehnané podnikateľské sebavedomie slovenskej vlády a poskytnuté štátne garancie môžu vyjsť slovenských spotrebiteľov drahšie* sa venuje sa ekonomickým dopadom plánovanej výstavby Nového jadrového zdroja v Jaslovských Bohuniciach na spotrebiteľov elektriny.

Odvaha na nové sociálne služby predstavuje alternatívny pohľad na poskytovanie sociálnych služieb oproti súčasnej štátom financovanej schéme podpory inštitucionálnej starostlivosti. Publikácia popisuje príčiny a dôvody, prečo starostlivosť poskytovaná v rámci prirodzených komunit je nielen hodnotnejšia z pohľadu prijímateľov týchto služieb, ale v konečnom dôsledku aj lacnejšia pre daňového poplatníka.

Publikácia **Rómovia a sociálne dávky** vyvracia rozšírené presvedčenie o tom, že pracujúca majorita žije zo svojich daní najmä mnohopočetné rómske rodiny poberajúce sociálne dávky. Publikácia detailne rozoberá smerovanie rôznych sociálnych dávok v spoločnosti. Súčasťou je aj webová stránka iness.sk/mytus.

Minimálna mzda – účinný nástroj na zvyšovanie nezamestnanosti. Cieľom zvyšovania minimálnej mzdy je znižovanie chudoby a zvyšovanie sociálneho štandardu pracujúcich. INESS pri tejto príležitosti vypracoval publikáciu *Minimálna mzda – účinný nástroj zvyšovania nezamestnanosti*, ktorá sa zaoberá závermi dlhodobého výskumu vplyvu minimálnej mzdy na trh práce, rovnako ako analýzou slovenských dát.

Monitoring čerpania štrukturálnych fondov v sociálnej oblasti v období 2007-2011 s podtitulom *Nákladné zvyšovanie počtu nových lôžok a zariadení, izolácia klientov od komunit pretrvávajú.* Autori v tejto publikácii pripravili rozsiahlu analýzu využívania štrukturálnych fondov na sociálnu oblasť, identifikovali kľúčové problémy a navrhli možné cesty ich zlepšenia.

INESS Policy Note 1/2015 Gastrolístky ujedajú zamestnancom z obeda

Rozoberá problematiku gastrolišťkov a gastrofiriev, ktoré ich ponúkajú do obehu. Analýza vyslovuje dve kľúčové otázky: prečo majú slovenskí zamestnanci platiť vyše 6% maržu za službu niekoľkým gastrofirmám, a prečo slovenskí zákonodarcovia nie sú ochotní umožniť zvýšenie čistej mzdy zamestnancom vyplácaním príspevku na stravu rovno do výplaty?

INESS Knihy

MARTIN ŠTEFUNKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline? Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii *Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom*.

PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Politický projekt euro má vážne problémy. Zdá sa, že Friedmanova kliatba sa začala naplňať. Best-seller nemeckého ekonóma Philippa Bagusa v slovenskom vydaní TRIM Broker a INESS.

INESS Policy Note 1/2013 Investičné stimuly

Venovaný problematike investičných stimulov na Slovensku. Dozviť sa zaujímavé štatistiky a zhodnotenie efektivity. Záver patrí trom alternatívnym reformám súčasnej politiky poskytovania investičných stimulov.

Link mesiaca

INESS na turnaji mimovládok v stolnom futbale
<https://www.youtube.com/watch?v=NxMM6BsleAo>

Všetky publikácie a Policy Notes si môžete zdarma stiahnuť na stránke iness.sk v sekcii Publikácie.

Knihy je možné zakúpiť osobne v kancelárii INESS (okrem e-knží) alebo na dobierku objednávkou cez [sekcii Knihy](#) na stránke iness.sk.